

**TURUN
YLIOPISTO**

Riistavuoren metsä yksilöllisesti ja yhteisöllisesti koettuna kaupunkiluontona Helsingin Haagassa

Susan Forsblom
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto, maisemantutkimus
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Joulukuu 2021

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

**Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelma, maisemantutkimus
Susan Forsblom**

**Riistavuoren metsä yksilöllisesti ja yhteisöllisesti koettuna kaupunkiluontona Helsingin
Haagassa**

Sivumäärät: 68

Työni aiheena ovat ihmisten kokemukset kaupunkiluonnosta ja näiden kokemusten muodostuminen. Tutkimukseni kohdealue on Riistavuoren puisto, joka on metsäinen ja kallioinen virkistys- ja läpikulkupaikka Helsingin Haagassa. Puisto on osa Helsingin läntistä viheraluekokonaisuutta. Riistavuoreen on asemakaavassa suunniteltu täydennysrakentamista, joten ihmisten kokemusten tutkiminen tällä viheralueella on ajankohtainen ja mielenkiintoinen ilmiö myös muuttuvan kaupungin kehityksen näkökulmasta.

Tutkimuksessani käsittelen Riistavuorta elettyinä ja koettuna kaupunkiluontona. Aineistoni koostuu havainnoista ja haastatteluista, joita olen tehnyt kohdealueella neljän kuukauden aikana. Tarkoitukseni on antaa ääni ihmisten kokemuksille paikasta, joka on muuttumassa, ja kohdistaa tämän kautta katse kaupunkiluonnon sosiaalisesti kestäväen kehittämisen tärkeyteen.

Lähestyn aihetta fenomenologisesta tutkimusotteesta käsin. Sovellan työhöni Lauri Rauhalan ja Juha Perttulan kokemuksen tutkimuksen metodologisia lähtökohtia, joissa korostuu kokonaisvaltainen ja ymmärtävä ihmiskäsitys. Mielenkiintoni kohteenani on se, miten kokemukset kaupunkiluonnosta muodostuvat ja miten paikkaa koetaan kehollisesti ja toiminnallisesti. Viittaan tältä osin Maurice Merleau-Pontyn ruumiinfenomenologiaan.

Paikan ja kokemuksen ymmärryksessä nojaan paikan fenomenologiaan etenkin Edward Relphin, Christopher Tilley'n ja Tim Ingoldin määrittelyjen pohjalta. Paikkojen merkitykset nähdään tässä kontekstissa aistihavaintojemme kautta kehomme välityksellä rakentuneina kokemuksina, jotka ovat sekä henkilökohtaisesti että kulttuurisesti määrittäneitä.

Tutkimustulokset osoittavat, miten moninaisesti kokemukset Riistavuoresta ovat rakentuneet. Aineiston perusteella ihmisillä on useita toiminnan tapoja, joilla he ottavat Riistavuorta omaksi paikakseen. Toiminnalle on tyypillistä sen toistuvuus. Riistavuoren puisto on aineiston kautta tarkasteltuna monelle tärkeä erämaan kaltainen ja erityinen lähimetsä. Riistavuori näyttäytyy myös vihervyöhykkeiden osana koettuna liikkumisen välipaikkana. Esimerkit osoittavat myös, miten ihmisten omat kokemukset ovat kulttuurisesti muotoutuneita ja luonteeltaan muuttuvia. Tutkimusaineistossa korostuu se, miten tärkeää ihmisille on kuulluksi tuleminen tarve kaupunkiluontoon liittyvissä asioissa, etenkin, kun oma lähimetsä koetaan uhatuksi.

Avainsanat: Riistavuori, kaupunkiluonto, lähimetsä, paikka, kokemus, fenomenologia, kestävä kehitys

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	5
1.1	Johdatus tutkimusaiheeseen	5
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus	6
1.3	Paikan ja kokemuksen määrittelyä	10
1.4	Kaupunkiluonnon määrittely ja aiempi tutkimus	14
1.5	Metodit ja aineisto	18
2	KAUPUNKILUONTO KESTÄVÄNÄ ELINYMPÄRISTÖNÄ	25
2.1	Helsingin viherverkosto osana kaupunkikehitystä	25
2.2	Sosiaalinen kestävyys kaupunkiluontoympäristössä	29
3	RIISTAVUORI KOETTUNA KAUPUNKILUONTONA	32
3.1	Kohdealueen kuvaus: Riistavuoren puisto	32
3.2	Toiminnallisuus ja liikkuminen Riistavuorella kokemisen tapoina	38
3.3	Kokemus Riistavuorella erilaisina aistihavaintoina	43
3.4	Paikkakokemuksen muuntautuva luonne Riistavuorella	53
4	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	60
	Lähdeluettelo	65

Kuvaluettelo

KUVA 1.	KARTTA RIISTAVUOREN PUISTOSTA HELSINGIN HAAGASSA 2021.	32
KUVA 2.	RIISTAVUORI HELSINGIN KARTALLA 1952.	34
KUVA 3.	RIISTAVUORI HELSINGIN KARTALLA 1962.	34
KUVA 4.	ILMAKUVA RIISTAVUOREN SUUNTAAN 1970.	35
KUVA 5.	VIHDINTIEN KAUPUNKIBULEVARDIN KAAVOITUSSUUNNITELMA.	37
KUVA 6.	NÄKYMÄKUVA KAAVA-ALUEELTA RIISTAVUOREN SUUNTAAN.	37
KUVA 7.	RIISTAVUOREN PUISTOA KESÄILTANA 2021.	49
KUVA 8.	NÄKYMÄÄ RIISTAVUOREN PUISTOON KESÄLLÄ 2021.	51

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus tutkimusaiheeseen

Ihmisten luonnossa liikkuminen on lisääntynyt. Teknologiayhtiöiden viime aikoina julkaisemat liikkuvuustiedot osoittavat viheralueiden, myös urbaanien luontoalueiden, käytön kasvaneen Suomessa koronapandemian aikana.¹ Samaan aikaan kaupunkien kasvu koko maailmassa on ennennäkemätöntä². Väestökasvuun vastatakseen myös Helsingissä nykyinen yleiskaava tähtää kaupunkirakenteen tiivistämiseen. Kaavan myötä kaupungin viheralueiden arvottamiseen, suunnitteluun ja käyttöön kohdistuu muutoksia.³ Tiivistäminen vaikuttaa ihmisten elämäntapoihin, liikkumiseen ja muuttuviin elinympäristöihin⁴. Mitä ihmiset ajattelevat omasta lähiluonnostaan ja miten ihmisten kokemukset rinnastuvat kaupungin kehittämiseen? Tällaisesta muuttuvan kaupungin asetelmasta on noussut mielenkiintoni sitä kohtaan, mikä merkitys kaupungin luontoalueilla on urbaanissa ympäristössä asuville ja miten ne merkitykset tulevat huomioituiksi.

Tässä pro gradu -työssäni perehdyn siihen, minkälaisia kokemuksia ihmisillä on kaupunkiluonnosta ja miten nämä kokemukset muotoutuvat. Kohdealueeni on Helsingin Haagassa sijaitseva metsäinen Riistavuoren puisto, josta käytän myös nimeä Riistavuori ja Riistavuoren metsä. Riistavuori on mielenkiintoinen niin luonnonolosuhteiltaan, menneisyydeltään kuin tulevaisuudeltaan. Vihdintien varrella sijaitseva alue on varsin piskuinen mutta kokoonsa ja kaupunkiolosuhteisiinsa nähden hämmästyttävän monipuolinen. Tutustuin alueeseen asuessani Haagassa muutama vuosi sitten.

Juuri nyt Riistavuoren metsä on muutospaineiden kohteena. Tämän tutkimustyön aloitettuani alue on sille suunnitellun rakentamisen vuoksi ollut voimakkaasti esillä niin mediassa kuin julkisessa keskustelussa.⁵ Riistavuori on kaavoituksen myötä mitä todennäköisemmin muuttumassa, ja koen tärkeäksi tuoda esille ihmisten kokemuksia alueesta ennen kuin se muuttuu.

Motiivinani toimivat siis yhtäältä omat kokemukseni siitä, miten tärkeä pienikin viheralue tai kaupunkimetsä voi olla kaupungissa asuvalle. Lisäpontta aihevalinnalleni ovat antaneet havaintoni siitä, miten Helsingin tiivistyvä rakennuskanta vaivihkaa supistaa olemassa olevia viheralueita samaan aikaan kun kaupungin virkistysalueiden käyttö lisääntyy.

---

¹ Heikinheimo 2020, 41; Geng ym. 2020, 10.

² Kestävän kehityksen tavoitteet. Suomen YK-liitto. Agenda 2030.

³ Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 5-8.

⁴ Virtanen 2000, 197.

⁵ Esim. Bäckgren, Noora. Helsingin pikaraitiotiesuunnitelma uhkaa jyrätä lähimetsän Etelä-Haagassa – asukkaat surevat kallioiden, metsän ja pikkulasten puolesta. Helsingin Sanomat, 16.4.2021. <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000007922128.html>> (1.5.2021)

On luonnollista, että ympäristömme muuttuu, ja kaupungeissa jos missä tuo muutos on voimakasta. Kaupunkien muutosta voi tarkastella niin suunnittelun, käytön, suojelun kuin luonnonolosuhteiden näkökulmasta⁶. En paneudu työssäni yksityiskohtaisesti esimerkiksi kaavoitukseen, suojeluun tai Riistavuoren ekologiaan, jotka eivät ole asiantuntijuuteni ydintä, mutta viittaan näiden tasojen kautta avautuviin tarkastelukulmiin, kun taustoitan tutkimaani ilmiötä.

Tämän työni tarkoitus on ennen kaikkea tarjota havainnointimatka kasvavan kaupungin luontoympäristöön ihmisten itsensä sanoittamien ja arkisista kokemuksista nousevien kokemusten kautta. Näiden inhimillisten merkitysten pohdinnan myötä tahdon kohdistaa katseen kaupunkien kestävään kehittämiseen, siihen toiveeseen, että ihmisten mielekkääksi kokema kaupunkiluonto ei tulevaisuuden kaupungissakaan olisi utopia vaan realistinen jatkumo.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja toteutus

Mielenkiintoni kohteena on ollut ihmisten kokemukset pienestä ja metsäisestä Riistavuoren puistosta, joka on kiehtova niin luonnontilaltaan, sijainniltaan kuin tulevaisuudeltaan. Olen omien luontokokemuksieni pohjalta miettinyt, miten suhteemme luontoon syntyy kaupunkiympäristössä, joka on jo nyt varsin tiivis ja hektinen. Olen tämän työni kautta tahtonut selvittää, mitä kaupunkialueella sijaitseva pienikin luontoalue voi antaa ihmisille, ja miten heidän kaupunkiluonnossa viettämänsä aika näitä kokemuksia rakentaa. Tämä ihmisten kokemusten tunnistaminen ja niissä ilmenevien merkityksellisten sisältöjen näkyväksi tekeminen on tutkimukseni päätavoite:

Millaisia ovat ihmisten kokemukset Riistavuoren kaupunkiluonnosta ja miten ne muodostuvat?

Tätä kysymystäni tukevat kysymykseni ja havaintoni siitä, miten Riistavuorella liikutaan, mitä siellä tehdään, kuinka paljon ihmiset siellä liikkuvat, mistä he tulevat ja minne he menevät, kenen kanssa he kulkevat ja miten he asioita kuvailevat. Olen kiinnostunut tietämään, voisiko näiden kuvailujen ja havaintojen valossa tarkasteltuna kokemuksista selvittää joitain sellaisia piirteitä tai erityisiä ominaisuuksia, jotka kertoisivat jotain juuri Riistavuoresta ihmisten kokemana kaupunkiluontona. Tämän tavoitteen olen avannut itselleni tutkimuksen toiseksi kysymykseksi:

Minkälaisia erityispiirteitä Riistavuorella on yhteisöllisesti koettuna kaupunkiluontona?

Tutkimukseni ytimessä oleva kokemuksen tutkimus on tieteen kentällä kehittynyt etenkin psykologian piirissä omaksi opikseen. Se ammentaa traditioitaan filosofisesta ajattelusta, jossa

---

⁶ Asikainen & Jokinen 2008, 49-50.

tutkijalle avautuu inhimillisen elämän ja omienkin ajatusten tarkastelumahdollisuus. Tarkastelutapaani vaikuttaneet merkittävimmät viitteeni olen löytänyt fenomenologisen tieteentutkimuksen parista. Tieteellisteoreettisesti tällainen lähestymistapa eroaa empiirisanalyttisestä tieteenperinteestä siinä, että se ei vain havainnoi tapahtumia, vaan haluaa ymmärtää tutkimuskohteen luonnetta avoimemmin ja syvemmin.⁷

Olen ensi alkuun haastanut omia humanistiseen tutkimustapaan liittyneitä ajatuksiani suhteessa kokemuksen tutkimusta kehittäneiden psykologien Lauri Rauhalan ja etenkin Juha Perttulan fenomenologiseen ihmiskäsitykseen. Apunani olen käyttänyt myös heidän ajatuksiaan avanneita tutkijoita, kuten Virpi Tökkäriä ja Timo Latomaata.

Sekä Rauhala että Perttula ovat edustaneet vahvasti ihmisen ainutlaatuisuutta ymmärtävää kokonaisvaltaista katsantokantaa, joka näkee ihmisen tajunnallisena, kehollisena ja situationaalisena olentona. Tähän ajatukseen sisältyvän intentionaalisuusteorian mukaan ihmisen tajunta suuntautuu itsensä ulkopuolella olevaan kohteeseen, joka tuottaa ihmiselle elämyksiä. Näin kokemus ei ole enää merkityksetön, vaan se sisältää erilaisia merkityksiä.⁸

Ihmisen kokemus toisin sanoen nousee tämän lähtökohdan mukaisesti tajunnasta tiedostamattomista impulsseista, jotka pohjautuvat erilaisten situationaalisten tekijöiden kautta välittyneistä kehollisista kokemuksista. Situaatio on Rauhalan filosofi Martin Heideggerilta lainaama käsite, jolla hän viittaa siihen, että ihmisen kokemukset ovat luonteeltaan tilannesidonnaisia, ne ovat siis aina syntyneet tai ne syntyvät jossain situaatiossa eli elämäntilanteessa.⁹

Situaatio on siis kaikkea sitä, mihin ihminen on suhteessa, niin maantieteellisesti, kulttuurisesti tai vaikka arvojensa kautta. Situaatioon kautta tulee siis ymmärrettäväksi, että ihmisen kokemus on myös aina suhteessa toisiin eli sosiaalisesti tai kulttuurisesti muodostunut. Näin ollen ihmisen kokemusta tutkittaessa kysytään samalla juuri sitä, mistä kokemus on.¹⁰

Rauhala on puhunut niin sanotusta kokemushistoriasta, jota muun muassa Timo Latomaa on edelleen jalostanut. Tällä termillä hän on kuvastanut kaikkia niitä ihmiselle erilaisissa elämäntilanteissa, eli juuri situaatioissa, tapahtuneita elämyksellisiä asioita, joita jokaisella yksilöllä luonnollisesti on, ja jotka heijastuvat uusin tuleviin kokemuksiin muistin, unoituksen, tulkinnan tai uudelleentulkinnan kautta. Kun siis pyrin ymmärtämään esimerkiksi luonnossa liikkuvien ihmisten

---

⁷ Latomaa 2005, 21.

⁸ Perttula 1995, 16-22; 2005, 116.

⁹ Latomaa 2015, 51.

¹⁰ Perttula 1995, 18.

kokemusten taustoja tai lähtökohtia, yksi lähde tämän lähestymiseen on selvittää yksilön kokemushistoriaa. Jos mietin, miksi jokin asia on merkityksellinen, kysyn itse asiassa minkä aseman tai tarkoituksen jokin asia on saanut tämän henkilön tulkitsemana tai tulkintana.¹¹

Tutkijana en ole kohteeni ulkopuolella, vaan kokemusmaailmani välittyä tutkimusotteessani¹². Rauhala ja Perttula ovat pohjanneet ajatuksiaan voimakkaasti elämismaailmaan, jolla tarkoitetaan sitä inhimillisten kokemusten kautta muodostuvaa henkilökohtaista maailmaa, jossa ihminen elää yhteydessä toisiin ja ympäristöönsä¹³. Sekä Rauhala että Perttula ovat soveltaneet kokemuksen tutkimukseen Heideggerin ja myös filosofi Edmund Husserlin jalostamia fenomenologisia näkökulmia. Fenomenologisessa lähestymistavassa yritetään ymmärtää sitä, miten ihmiset ovat osa ympärillä olevaa maailmaansa. Elämismaailma on keino ymmärtää sitä, miten ihminen on yhtä lailla yksilöllinen mutta samalla yhteydessä muihin. Rauhala on pitänyt humanistisessa lähestymisessä oleellisena sitä, että ihminen kohdataan yksilöllisenä olentona yhteisessä elämismaailmassa.¹⁴

Elämismaailma on yksi työssäni peilaamistani käsitteistä, ajatus, jota olen pyrkinyt reflektoidaan mielessäni tutkimuksen edetessä. Tästä lähtökohdasta ajatellen ihmisen kokemukseen perehtyessä tutkimusmaailma on siis väistämättä tutkijan ja tutkittavan keskenään sen hetken jakama. Tehdessäni tutkimustyötä, oma elämismaailmani ja omat kokemukseni ovat läsnä vuorovaikutuksessa enkä voi etäännyttää itseäni tutkimustilanteen ulkopuolelle.

Fenomenologia näkee siis kokemukset tilannesidonnaisina, jotka syntyvät ihmisten elämismaailmojen kohtaamisissa. Rauhala tulkinut Jussi Backman on kuvannut ihmisen kokemuksellisuuteen vaikuttavien olosuhteiden loppumattomuutta; niitä voivat olla ajankohdat, lokaatiot, kulttuuriset asiat, ihmissuhteet, demografiset seikat ja monet muut sellaiset asiat, jotka eivät koskaan toistu ihmisen mielessä missään kokemuksessa ihan identtisinä yhdistelminä. Tämän takia kokemukset ovat aina yksilöllisiä. Tähän liittyy myös Heideggerin esittämä niin sanottu esiymmärryksen mahdollisuus ja merkitys. Koetut tapahtumat ja olosuhteet antavat ihmiselle esiymmärryksen uusista kokemuksista, niiden kautta ymmärryksestä ja kokemuksesta tulee mielekkäämpää, ja ne auttavat ihmistä navigoimaan myös uusissa ympäristöissä ja tilanteissa.¹⁵

---

¹¹ Latomaa 2015, 39-40.

¹² Tökkäri 2015, 21.

¹³ Perttula 1995, 9.

¹⁴ Tökkäri 2015, 18, 29.

¹⁵ Backman 2015, 88-89; Perttula 1995, 19.

Edellä kuvaillun kaltainen ontologisen ihmisyyden ymmärryksen perusta on tutkimukselle haastava lähtökohta, sillä ihmisen syvän ymmärryksen rakenteeseen perehtyminen vaatii usein myös tutkijalta syvällistä reflektiivistä ymmärrystä paitsi itsestään niin myös tutkimuskohteestaan. Olen tutkimusprosessini aikana ymmärtänyt, miten kaikki metodologiset valinnat voivat tuoda tutkimuskohteesta esille vain sen verran kuin mitä tutkijan valitsema tutkimustapa mahdollistaa.¹⁶ Tämän ajatuksen mukaisesti olen pyrkinyt tutkimusvaiheiden edetessä ja ajatustyön syventyessä kirkastamaan itselleni sitä, mitä olen tutkimusmatkallani selvittämässä. Tällainen asetelma ilmenee Perttulan havainnossa siinä, että tärkein metodi hänen mielestään on tutkija itse.¹⁷

Koen, että juuri kokemukseen liittyvien aistihavaintojen ja kehollisten tilannetekijöiden välisen relaation ymmärtäminen ja huomioiminen on ollut yksi tutkimukseni tavoitteita mahdollistavista ymmärryksistä. Ihmiset nimenomaan kulkevat ja liikkuvat kaupunkiluonnossa. Siksi mielestäni kehollisten kokemusten kautta hahmottuvan maailman havaitseminen on avain tutkimuskysymyksiini. Kehollisen kokemuksen kokonaisvaltainen käsittely on käyttämäni lähdekirjallisuuden valossa pienemmässä roolissa sekä Rauhalan että Perttulan tuotannossa, joten tunsin tarvetta laajentaa näkemystäni. Rauhalalle kehollisuus on enemmän orgaanista toimintaa, kuten sydämen lyönti tai hengittäminen, mikä ei tuo kaikkea kehollisuudella miellettyä esille.¹⁸

Fenomenologi Maurice Merleau-Ponty on sanonut, että ”havaitseva mieli on ruumiillinen mieli”. Toisin kuin esimerkiksi Rauhala Heideggerin ajatuksiin nojaten, Merleau-Ponty pitää ihmismielen tietoisien toiminnan itsenäisyyttä tärkeämpänä ymmärtää, miten juuri ruumiimme havaitsee maailmaa ympärillämme, ja on siten koko ajan yhteydessä mieleemme. Ruumiimme, tai kehomme, kuten sitä kielellisesti neutraalimpana valintana tästä eteenpäin kutsun, kautta meillä on välitön pääsy ympärillämme olevaan tilaan. Merleau-Pontyn ruumiinfenomenologisen ajattelun mukaan kehoa ei siis tule määritellä mielestämme irrallisena objektina. Keho on subjekti, liikkuva ja aistiva näkökulmamme maailmaan.¹⁹

Merleau-Pontyn mukaan havainto on ensisijainen, se siis tapahtuu kehossamme jo ennen kuin esimerkiksi sanallistamme sitä. Kun ihminen kuvaa kokemuksiaan, kertoo hän siis havainnoistaan, jotka ovat syntyneet jo ennen nykyistä hetkeä. Kommunikaatio muiden kanssa puolestaan jatkaa, muuntaa ja säilyttää näitä kokemuksia. Kehollamme on ikään kuin kaksoisluonne, se antaa meille yksityisiä aistihavaintoja, mutta eleiden, ilmaisujen ja kielen kautta se rakentaa kokemastamme

¹⁶ Perttula 1995, 14-17.

¹⁷ Tökkäri 2015, 30-33.

¹⁸ Perttula 1995, 16-22; Merleau-Ponty 1962 (2012), 60.

¹⁹ Merleau-Ponty 1962 (2012), 60-64.

merkityksiä suhteessa maailmaan. Merleau-Pontyn mukaan meille rakentuu niin sanottu vastaavuuksien järjestelmä itsemme ja muiden välillä. Kun esimerkiksi osoitamme jotain paikkaa, sormiemme ele alkaa jäsentämään tilannetta toisten ihmisten tilallisiin tilanteisiin nähden.²⁰

Ajatuksilla ja havainnoilla on aina sekä menneisyyden että tulevaisuuden horisontti, jotka ilmenevät meille tässä ajassa, vaikka ne eivät todellisuudessa olekaan samassa ajassa. Näin ollen tässä hetkessä kertomamme, meille totuudellinen asia, ilmaisee kykyämme tavoittaa totuus siten, kun se meille sillä hetkellä on todellinen.²¹ Tutkimuksessa tämä Merleau-Pontyn ajallisuuden huomio tulee esille siinä, että en pidä ihmisten kertomaa kokemusta oikeana tai vääränä, vaan suhtaudun niihin avoimesti ja ajattelen niitä yhtä tärkeinä.

Edellä kuvailemani pohdinnan pohjalta tutkimukseni on lähestymistavaltaan fenomenologinen. Käsitykseni ihmisen kokemuksesta pohjautuu ymmärrykseen ihmisen kokonaisvaltaisesta olemisesta maailmassa kehon ja mielen symbioosissa. Lähestyn yksilöllisesti ja kulttuurisesti muodostunutta kokemusta niin kuin se näyttäytyy jokaisen elämisaailmassa erilaisen kokemushistorian kautta muokkautuneena. Tutkiessani pohdin kokemusta ennen kaikkea kehollisesti havaittuna ja kuvailun kautta jaettuna aistihavaintona, joka on sillä hetkellä ihmiselle todellinen. Tämän lähtökohdan myötä tarkastelen seuraavaksi tutkimukseni pääkäsitteitä, paikkaa ja paikan kokemista, fenomenologisesta ajattelusta käsin.

1.3 Paikan ja kokemuksen määrittelyä

Paikan määrittely ja paikan suhde muuhun maisemalliseen käsitteistöön voivat olla terminologisesti moninaisia. Perinteisesti tiede on käsitelty maisemaa universaalisti samanlaisena ilmentyvänä ja matemaattisesti mitattavana asiana. Humanistisessa maantieteessä, johon käyttämäni taustakirjallisuus ja käsitteistö tieteen kentällä kuuluvat, ajatellaan maisemaa sitä vastoin sosiaalisesti ja kulttuurisesti tuotettuna ja eläen rakentuneena. Ihmistieteissä, kuten juuri fenomenologiassa, maisemaa ei voi ajatella erillisenä ihmisestä. Antropologi Christopher Tilley on paikkaa määritellessään sanonut, että paikat eivät koskaan voi olla ainoastaan tiettyjä sijainteja. Itse asiassa niitä ei ylipäänsä ole olemassa ilman ihmisten ja paikkojen välistä vuorovaikutusta.²²

Tilley on käsitteitä selkeyttäessään viitannut maantieteilijä, fenomenologi Yi-Fu Tauniin: ”If space allows movement, place is pause”. Voidaan siis ajatella, että ympärillämme oleva tila muodostaa laajemman kontekstin, jonka pienempiin paikkoihin ihminen kiinnittyy. Tilley tähdentää, että tila on

²⁰ Merleau-Ponty 1962 (2012), 68-70, 79-81.

²¹ Merleau-Ponty 1962 (2012), 97.

²² Tilley 1994, 7-11.

abstraktiivisempi ja neutraalimpi käsite, mutta sitä ilman ei ylipäänsä olisi ihmisten merkityksellisiksi kokemia paikkoja.²³ Maantieteilijä Edward Relph on tarkoittanut samaa sanoessaan, että tila luo kontekstin paikoille mutta saa merkityksensä paikoilta²⁴. Voidaan edelleen ajatella, että esimerkiksi Helsingin kokoisessa kaupungissa kokemuksemme merkityksellisyydestä muodostuu nimenomaan niistä paikoista, missä itse asumme tai kuljemme. Toisin päin ajatellen se, mikä on kokonaisvaltaisesti käsityksemme Helsingistä, rakentuu todennäköisesti niistä merkityksistä, joita meillä on kokemistamme paikoista.

Tilley mukaan ihminen rakentaa oman olemisensa yhteyttä maailmassa olemiseen²⁵ erilaisten kehollisten toimintojen ja aistihavaintojen kautta. Näiden kokemuksien kautta syntyy, muuttuu ja kehittyy koko ajan sellaisia alitajuisia päätöksiä, arviointeja tai muistoja, jotka kiinnittävät ihmistä ympäröivään maailmaan ja joista sitten muodostuu paikan henkilökohtainen merkitys ihmiselle.²⁶

Maantieteilijä Pauli Karjalainen on kuvannut paikkojen elettyä luonnetta topobiografian käsitteellä. Sen mukaan paikkoihin liittyvät tapahtumat ovat merkittäviä koko inhimillisen olemisemme rakentumisessa, ne ovat keskeinen osa henkilökohtaista elämäkertamme. Paikoissa elettyjen kokemusten merkitykset tallentuvat mieliimme muistojemme kautta. Paikat ovat siis muistojamme, 'ilman niitä emme voi olla', Karjalainen on todennut.²⁷

Antropologi Tim Ingold on puhunut paljon elämässä olemisesta tai asustamisesta²⁸ tarkoittaen tällä sitä, että paikka kehittyy meille sen elämisemme tuloksena. Ingold on puhunut myös elämässä olemisen kehollistuneesta läsnäolosta viitaten Merleau-Pontyn ruumiin fenomenologian käsitteeseen havaintojen syntymisessä. Ingoldin mukaan se, miten ihminen tekee aistihavaintojaan ympäristöstään, tapahtuu ennen kaikkea liikkeen välityksellä. Aistit eivät siis sinänsä itsessään tuota havaintoa, vaan niiden välityksellä tulee koko ajan uutta tietoa ympäristöstä, kun ihminen liikkuu. Esimerkiksi visuaaliset havainnot eivät tarkoita esimerkiksi valaistusta itsessään, vaan sitä, mitä valon myötä nähdään, tai koetaan.²⁹

Ingold käyttää termiä taskspace eli tehtävätila, kun hän kuvaa sitä prosessia, jossa maisema muodostuu ja kehittyy ihmisen suorittamien toimintojen tai niin sanottujen tehtävien mukaan. Nämä

---

²³ Tilley 1994, 14-15.

²⁴ Relph 1976, 2.

²⁵ Alkuperäinen termi being-in-the-world.

²⁶ Tilley 1994, 12-13, 15-19.

²⁷ Karjalainen 2006, 83, 91.

²⁸ Alkuperäinen termi dwelling.

²⁹ Ingold 2000, 166-169.

tehtävät ovat olennainen osa olemistamme paikassa.³⁰ Ihminen ei siis vain perinteisesti katsele maisemaa, vaan toimii osana sitä, ja kokemus syntyy tätä kautta.

Liikkuminen ja kävely ovat yksi tällaisista 'tehtävistä', elämisen ja tulkinnan muodoista. Kävelyn kautta ihmisen mieleen palautuu ajallisesti ja paikallisesti kerrostuneita asioita, jotka linkittävät meitä uuteen paikkaan. Kävelyn kautta prosessoituu erilaisia topografisia muotoja ja orientoidumme sitä kautta ympäristöömme, se on eräänlainen väline ottaa tilaa haltuun tai tapa olla olemassa maailmassa. Tähän kokemukseen liittyvät esimerkiksi polut. Polku on jo jonkun tai joidenkin kävelemä, jälkien jättämä reitti, jota on helppo seurata. Siten se automaattisesti sitoo ihmisen paikan kerrokselliseen, historialliseen ja yhteisölliseen jatkumoon ja kokonaisuuteen. Valmiita polkuja pitkin kävellessään, ja luodessaan sen kautta vaikutteita paikkaan, ihminen on siis automaattisesti osa paikan kulttuurista jatkuvuutta.³¹

Kirsi Saarikangas on puhunut sellaisesta kaupunkitilan merkityksellisyydestä, joka rakentuu ihmiselle arkisissa toiminnoissa yhteydessä ympäristöön elämismaailmojemme kohdatessa. Ihminen on päivittäin läsnä erilaisissa paikoissa liikkeineen ja tapoineen ja samalla paikka muotoutuu ihmiselle näiden liikkeiden ja tapojen kautta.³²

Ajatus eletystä paikkakokemuksesta pitää näkemyksen siitä, että paikkojen merkitykset muuttuvat koko ajan ihmisen liikkua ja toimiessa ympäristössään eri tavoin eri aikoina. Ingold on korostanut ihmisen ja ympäristön suhdetta alati muuttuvana ja kehittyvänä organismina. Toisin sanoen paikan merkitys ihmiselle on prosessi, joka muuttuu ja kehittyy läpi ihmisen eliniän.³³ Relph on ilmentänyt samaa kuvaillessaan paikkoja ihmisen ja ympäristön fuusioina, eletyn elämän koettuina ilmiöinä. Sellaisina ne eivät ole pysyviä ja samanlaisia, vaan ne niissä on aina historiallisia ja kulttuurisia kerrostumia, jotka muuttuvat ajassa.³⁴

Vaikka kokemuksiin liittyvät havainnot ovat aina muun muassa kunkin ihmisen elämäkokemusten, tilanteiden tai muistin kautta henkilökohtaisesti todentuneita eivätkä ne siten, Merleau-Pontyn ajatusta mukaillen, ole koskaan samanlaisia kuin jollain toisella³⁵, ovat havainnot myös aina kulttuurisesti rakentuneita, kuten edellä osoitin esimerkiksi Relphin kuvailleen.

---

³⁰ Ingold 2000, 195-199.

³¹ Tilley 1994, 27-29.

³² Saarikangas 2002, 55.

³³ Ingold 2000, 19-20, 41.

³⁴ Relph 1976, 3, 141.

³⁵ Merleau-Ponty 1962 (2012), 97.

Yhteistä ihmisille on se, että kaikilla on samat perustavat havaitsemisen tavat, joilla tulkitsemme ympäristöämme. Kuten Tuan muistuttaa, olemme jo Aristoteleen ajoilta ymmärtäneet ihmisen tulkitsevan maailmaa viidellä perusaistillaan, joita ovat näkö, kuulo, haju, maku ja kosketus. Se, millä tavoin mikään aistikokemus kenellekin ihmiselle on tärkeämpi toista sen sijaan vaihtelee.³⁶ Näköaisti on usein objektiivisimmaksi ja määräävimmäksi kokemamme aisti. Ihminen kuitenkin aistii ympäristöään samanaikaisesti kaikkia aistejaan käyttäen, vaikka ei sitä kuvailisikaan itse niin. Aistit voivat myös tukea ja vahvistaa toinen toistaan siten, että käsitys esimerkiksi rakennuksen kokonaisvaltaisesta olemuksesta voi selvitä meille paremmin.³⁷

Kokemamme paikan luonne voi olla muuttuva. Pauli Karjalainen on kuvaillut eletyn paikan muuttuvan luonteen ominaisuuksia moduksina. Karjalaisen mukaan paikan luonne voi esimerkiksi olla piiloutuva. Sen voi ajatella olevan jotain, joka on tavallisessa arkipäivässä läsnä, mutta kaikessa totunnaisuudessaan meiltä piilossa, ajatuksiemme ulottumattomissa, ainakin siihen asti, kunnes tapahtuu jotain yllättävää. Tällöin kokemuksemme voikin nousta eri tavalla pintaan ja muuttaa muotoaan.³⁸

Tilleyn mukaan ihmisen oma tietoisuus onkin itse asiassa ainoa asia, joka voi rajata paikkaan liittyviä kokemuksia. Se, miten suuri kiintymyksen aste on, riippuu siitä, miten paljon paikkaan liitetään ihmisen mielessä erilaisten toistuvien tapahtumien ja tilanteiden tuomia kokemuksia ja mielikuvia. Myös erilaisten esimerkiksi topografisten paikkojen nimeäminen tai muistaminen liittää ihmisen paikan historiallisiin ja sosiaalisiin kerrostumiin ja vahvistaa siten paikan merkityksellisyyttä. Joskus voimme toisaalta myös kokea kuulumattomuutta, jos paikkaan liitetyt tunteet eivät resonoi meissä.³⁹

Maantieteilijä Edward Relph on teoksessaan *Place and Placelessness* kirjoittanut siitä, miten paikat ovat oleellisia inhimilliselle olemassaololle ja toiminnallemme elämässä, turvallisuudentunteen ja orientoitumisen lähteitä. Tämän paikkojen perustavaa laatua olevan merkityksellisyyden vastakohtana Relph on puhunut paikattomuudesta kuvastamaan paikkojen eroosiota, katoamista ja sen vaikutuksesta ihmiseen.⁴⁰

Kirsi Saarikangas on tutkimustyössään perehtynyt lähiöihin ja käsitellyt niiden maisemien muuttumista sekä katoamista. Osana tarkasteluaan hän on viitannut esimerkiksi 50-luvulla

---

³⁶ Tuan 1974, 5-6.

³⁷ Tuan 1974, 10-11.

³⁸ Karjalainen 2006, 84-87.

³⁹ Tilley 1994, 15-19.

⁴⁰ Relph 1976, 6.

rakennettujen lähiöiden leimallisesti abstraktiin ja neutraaliin luonteeseen, joka kuitenkin asukkaille ei sitä ole.⁴¹

Näin ajatellen paikkaan liittyy myös kestävyuden näkökulmasta pohdinta siitä, miten ja kuka kaupunkiluonnon merkityksestä päättää. Jos ajatellaan, että paikat ovat ihmisten omiin tarkoituksiinsa käyttämiä ja kokemia, ne eivät ole enää arvovapaita, on Tilley huomauttanut.⁴²

Nojaan tutkimuksessani tässä esittämäni fenomenologiseen paikkakäsitykseen. Tutkimuksessani paikka, Riistavuoren puisto, on paitsi yleiskäsite tietyille sijainnille, mutta ennen kaikkea eletty ja koettu lähiluonto kaikille siellä liikkuville ihmisille. Luon seuraavaksi näkymän aiempiin tutkimustuloksiin kaupunkiluonnon määrittelemiseksi ja taustoittamiseksi.

1.4 Kaupunkiluonnon määrittely ja aiempi tutkimus

Maisemantutkimus on tutkimusalana nivoutunut limittäin eri tieteenalojen kanssa, joten se, miten maisemaa on tutkittu ja ymmärretty, on monipuolistunut vuosikymmenten aikana tutkimusotteen kehittyessä. Kaupunkiympäristön ja kaupunkiluonnon kokemista, sitä, miten ihmiset kokemustaan ilmentävät ja todentavat, on toistaiseksi tutkittu suhteellisen vähän, vaikka sinänsä humanistisen ajattelun kytkös kaupunkitutkimukseen ei ole uutta. Kaupunkiasutuksen kasvaessa ympäri maailman, on kaupunki kuitenkin juuri nyt ilmiönä kenties keskeisempi kuin koskaan aiemmin.⁴³

Humanistisen tutkimusperinteen mukaisesti kiinnostukseni on nimenomaan ihmisessä osana omaa kaupunkiluontoympäristöään. Voisin aloittaa taustoitukseni kysymällä filosofisesti mitä kaupunki on, mitä luonto oikeastaan on. Edward Relphin ajatuksen pohjalta voidaan ajatella kaupunkia tilana, joka saa merkityksensä ihmisille merkityksellisistä paikoista. Tällaisena kaupunki ei olemukseltaan ole yksi yhtenäinen asia, vaan jokaisen yksilön eletyn kaltaisena kokema.⁴⁴

Kaupunkitutkija Taina Rajanti on kuvailut kaupunkia 'käytännön sosiaalisena todellisuutena', yhteisöllisten ja tilallisten tekijöiden yhteyksistä kertovana moninaisena kokonaisuutena. Ajatus korostaa kaupungin moniäänistä ja vuorovaikutuksellista luonnetta sosiaalisesti koetussa kehyksessä. Tässä työssäni tuo kaupunki on Helsinki, suuri ja kasvava pääkaupunki, jota ei millään voi määritellä yhtenäisillä lainalaisuuksilla, vaan kaupunki on Rajantia lainaten aina yksilölle ainutkertainen ja erityinen, sekä samanaikaisesti yhteisesti jaettu ja kompleksinen.⁴⁵

---

⁴¹ Saarikangas 2002, 49.

⁴² Tilley 1994, 20.

⁴³ Ainiala ym. 2021, 7-9.

⁴⁴ Relph 1976, 8.

⁴⁵ Rajanti 1998, 13-19.

Käsittelen luontoa tässä työssä nimenomaan urbaanissa kaupunkikontekstissa koettuna. Vaikka tutkimukseni kohdealue onkin kaavoituksessa nimetty Riistavuoren puistoksi, niin kaupunkipuisto ei mielestäni yleismerkitykseltään ole paras mahdollinen kuvaamaan metsäistä Riistavuorta. Tutkimusaineistossani käytän rinnakkain maisemallisia pääkäsitteitä kaupunkiluonto, lähiluonto ja kaupunkimetsä, joita tarkastelen nimenomaan ihmisen kokemina paikkoina. Lähiluonto pitää käsitteistä yleismerkitykseltään ehkä parhaiten sisällään yhteyden ihmisen ja luonnon välillä, onhan se sananmukaisesti 'ihmisen lähellä oleva luonto'.

Kaupunkimetsällä tarkoitan tutkimuksessani Luonnonvarakeskuksen tutkijoiden määrittelyyn pohjautuen kaupungin sisällä tai asutuksen välittömässä läheisyydessä sijaitsevaa pientä metsäistä aluetta, joka on jäänyt jäljelle kaupunginosan aiemmasta yhtenäisestä metsäalueesta.

Kaupunkimetsä-nimitystä on 2000-luvulla alettu käyttää erotuksena taajamien ulkopuolisille metsille. Kaupunkimetsissä on tyypillisesti luontaista metsäkasvillisuutta, toisin kuin hoidetuissa puistoissa.⁴⁶

Kaupunkiluonto on käyttämistäni käsitteistä varmasti yleisin ja laajin. Kaupunkiluonnon voidaan löyhästi ajatella olevan jotain, joka voi olla yhtä lailla hoidettua tai luonnontilaista vihreää tilaa kaupunkiympäristössä. Perinteisesti luontoa ei ylipäänsä ole liitetty ihmiselle merkitykselliseen kaupunkikontekstiin. Suomessakin ihanteena oli alun perin kruunun alle kuuluessamme täyteen rakennettu kaupunkiympäristö, jossa ei luontoelementtejä käytetty. Istutuksia alettiin käyttää vasta 1800-luvulle tultaessa, silloinkin vain estetiikkaa ja paloturvallisuutta tuovina elementteinä. Kaavoituksessa alettiin huomioida viheralueet paremmin isojen palojen jälkeen 1800-luvun loppupuolella, kun leveät puistokadut ja maisemapuistot alkoivat yleistyä kaupunkirakenteessa. Kaupunkipuisto on näin ollen viitannut asemakaavan mukaan istutettuun ja hoidettuun maisemalliseen puistotonttiin, jonka merkitys on ollut sen esteettisissä ja paloturvallisuutta edistävässä arvoissa.⁴⁷

Estetiikka on yksi varhaisimpia tarkastelukulmia luontoympäristöihin. Maisemien kauneutta tai ihmisten maisemaan liittämiä esteettisten piirteiden esiintuomista ja hyödyntämistä on esimerkiksi Suomessa tavoiteltu varhaisen luonnonsuojelun parissa. Kansallispuistoihin rakennettiin muun muassa näkötorneja, jotta ihmiset saattoivat ihaila kauniiksi koettuja kansallisia metsä-, järvi- ja merimaisemiaan.⁴⁸

---

⁴⁶ Hamberg ym. 2010, 303.

⁴⁷ Kirjakka 1982, 172-173, 186.

⁴⁸ Laakkonen ym. 2019, 410-411.

Ajatus siitä, että luonnolla on estetiikkaa laajempi merkitys ihmisten elämään ja hyvinvointiin, myös kaupungissa, ei kuitenkaan ole uusi. Varhaisimpia huomioita ihmisen ja ympäristön luontevasta yhteydestä on tuonut esille esimerkiksi Lewis Mumford teoksessaan Kaupunkikulttuuri kuvaillessaan, kuinka kaupunkipuistoja alettiin teollistumisen myötä perustaa tuomaan ihmisille maaseutumaista virkistystä.⁴⁹

Kaupunkiluontomme onkin jatkumoa eri aikakauden suunnittelussa voimassa oleville näkemyksille siitä, miten rakennetun ympäristön ja luonnon rinnakkaisuutta on kulloinkin pidetty tarkoituksenmukaisena. Aluesuunnitteluun Helsingissä ovat läpi koko 1900-luvun vaikuttaneet eri tavoin painottuneet ajatukset ja arvostukset luonnon ja kaupungin tilallisesta kokonaisvaltaisuudesta, ja toisaalta erillisyydestä aikoina, jolloin 'aidon luonnon' ajateltiin kuuluvan enemmän kaupungin ulkopuolelle kuin asuinalueiden liepeille.⁵⁰

Esimerkiksi Kirsi Saarikangas on tutkinut kaupunkirakentamisen lähihistoriaa Helsingissä ja nostanut esille, miten 50-luvulla suunnittelu oli voimakkaasti sidoksissa luonnonläheiseen ja väljästi rakennettuun ympäristöön, jossa julkinen luonnonläheinen ulkotila ikään kuin syvensi ihmisen oman asumisen elinpiiriä.⁵¹

Kaupunkiluonnon vaikutusta ihmisten terveyteen on tutkittu paljon, ja tiedetään, että viheralueilla on suuri merkitys ihmisten mielialaan ja hyvinvointiin⁵². Useat tutkimukset ovat tuoneet esille tärkeää tietoa siitä, millaisia luontokokemuksia ihmiset kaupungissa arvostavat ja miten he luontoa itse kaupunkiympäristössä kokevat⁵³.

Enää kaupunkia ja luontoa ei ajatella toisilleen vastakkaisina asioina⁵⁴. Suomessa kaupunkipuistolla myös ymmärretään laajempia kokonaisuuksia kuin monin paikoin esimerkiksi Keski-Euroopassa. Meillä kaupungin luontoa on rakennettu puisto, mutta luonnontilaiset alueet ja esimerkiksi niityt, vesistöt, saaret, pellot ja metsät ovat yhtä lailla meille osa kaupunkiluontoa.⁵⁵ Esimerkiksi Anu Silfverbergin tutkimuksessa Itä-Helsingissä haastatellut kaupunkilaiset pitivät nimenomaan kaupunkimetsiä tärkeämpinä rauhoittumisen ja latautumisen paikkoja kuin kaupunkipuistoja⁵⁶.

---

⁴⁹ Mumford 1949, 178-181.

⁵⁰ Sipilä ym. 2009, 43-44.

⁵¹ Saarikangas 2002, 50-54.

⁵² Ks. esim. Tyrväinen ym. 2007; Tyrväinen ja Korpela 2009, 57-59.

⁵³ Ks. esim. Asikainen 2014, Silfverberg 2010, Sipilä ym. 2009, Stark 2020, Tyrväinen ym. 2007.

⁵⁴ Asikainen & Jokinen 2008, 49

⁵⁵ Sipilä ym. 2009, 40.

⁵⁶ Silfverberg 2010, 64-65.

Porin Kokemäenjokea elettyinä arkiympäristönä tutkineet Ilona Hankonen ja Mari Kirveslahti ovat työnsä yhteydessä pohtineet sitä, mistä kaupunkilainen oikeastaan puhuu luonnosta puhuessaan. Heidän Vesikansa-tutkimusaineistonsa on osoittanut, että vaikka kaupunkiluonto on moninainen arkisten, ohjattujen ja luonnollisten ominaisuuksien summa, niin asukkaalle kaupunkiluonnon merkitys pohjautuu usein ennen kaikkea virkistykseen ja esteettisen maiseman kautta koettuna paikkana.⁵⁷

Ilona Hankonen on uudessa väitöstyössään tutkinut ihmisille metsissä tärkeitä paikkoja ja näistä paikkakokemuksista nousevia kulttuurisia merkityksiä. Hankosen haastatteluissa monet kokivat metsän paikat ensisijaisesti osana omaa minuuttaan, mikä korostaa luonto- ja paikkakokemukseen liitettävää henkilökohtaista syvyyttä ja samalla myös paikkasuhteen sosiaalisen kestävyysaspektia.⁵⁸

Kaupunkiluonnon määrittely tutkimuskohteena ei kuitenkaan ole helppoa. Haasteita kaupunkiluonnon määrittelyyn tulee jo siitäkin syystä, että kaupunki ja luonto muuttuvat molemmat ympäristössään jatkuvasti. Kaupunkiluonnon käsittelyyn tai ymmärtämiseen kohdistuu myös hyvin erilaisia intressejä esimerkiksi kaavoituksen, vihersuunnittelun, metsänhoidon tai suojelun näkökulmasta, kuten Eveliina Asikainen ja Ari Jokinen ovat oman tutkimuksensa parissa huomioineet. Siksi juuri nousee esille kysymys siitä, kenen intressejä ja kokemuksia milloinkin erilaisissa tutkimuksissa ja suunnitelmissa tuodaan esille.⁵⁹

Myös Johanna Vilkuna on tutkimustyönsä myötä huomauttanut, että erilaisia luontotulkintoja vertailemalla on voitu todeta, kuinka erilaiselta sama luonto näyttää, kun sitä kommentoivat viranomaiset tai kun sitä kommentoivat asukkaat⁶⁰. Anne Virtasen tutkimuksessa turkulaisten ekologisuuden kokemuksesta, tiivistämiseen liitettiin asukkaiden ja viranomaisten puolelta erilaisia odotearvoja⁶¹.

Kaupunkiluonto on siis tutkimustiedon valossa hieman ambivalentti, kaksipiippuinen, asia. Vaikka kaupunkia ja luontoa ei enää lähtökohtaisesti pidetäkään toistensa vastakohtia, niin kaupunkiluontoon kohdistuu silti hyvin erilaisia näkökulmia, tahtotiloja ja jopa ristiriitaisia

---

⁵⁷ Hankonen ja Kirveslahti 2021, 56-57.

⁵⁸ Hankonen 2016, 168.

⁵⁹ Asikainen & Jokinen 2008, 49-50.

⁶⁰ Vilkuna 1997, 63, 178

⁶¹ Virtanen 2000, 197.

katsantokantoja. Kaupunkien kasvu ja kehityksen voimakkuus tuskin ovat omiaan vähentämään erilaisten tulkintojen ilmenemistä ja haastavuutta.

Siirryn seuraavaksi kuvaamaan aineistoani ja sitä, minkälaisin menetelmin aineisto on syntynyt. Lisäksi tuon esille niitä pohdintoja, ratkaisuja ja havaintoja, joita tutkimusprosessiini on tältä osin sisältänyt.

1.5 Metodit ja aineisto

Aineistoni on syntynyt havainnoimalla ja haastatteleamalla ihmisiä Riistavuoren puistossa vuoden 2021 heinä-lokakuun välisenä aikana. Olin kohdealueella viitenätoista päivänä puolesta tunnista kolmeen tuntia kerrallaan. Tuona aikana kohtasin yhteensä 139 ihmistä, joista haastattelin 53:a. Lyhimmillään haastattelu kesti pari minuuttia, pisimmillään yli tunnin. Suurinta osaa haastattelin polkujen varrella, osan rinnalla kävelin. Lisäksi kiertelin Riistavuoren alueella ympäristöä tarkkaillen. Haastatteluiden avulla olen antanut ihmisten itsensä kuvailla kokemuksiaan omin sanoin. Havainnointien kautta olen voinut saada lisätietoa siitä, mitä he ovat kertoneet sekä toisaalta tietoa siitä, mitä he eivät ole välttämättä itse huomanneet kertoa. Lopuksi olen pyrkinyt sijoittamaan näitä vastauksia ja havaintoja laajempaan tarkastelukontekstiin.

Tutkimustyöni ja näkökulmani ovat saaneet elää tutkimusprosessin aikana. Näin myös metodit ovat saavuttaneet lopullisen muotonsa kenttätöön edetessä. Tällainen tutkimusprosessin ainutkertaisuus on laadullisessa tutkimuksessa luontevaa ja sallii myös sen, että tutkimus voi joustaa myös olosuhteiden tai tilanteista tulevien spontaanien syötteiden mukaan.⁶²

Olin esimerkiksi alun perin suunnitellut tekeväni paikan päällä vain muutaman henkilön syvähaastattelun kulkemalla heidän kanssaan. Tällaisesta toimintamallista kiinnostuin, kun tutustuin Eveliina Asikaisen käyttämään kävelyhaastatteluun⁶³ sekä Ilona Hankosen ja Maria Kirveslahden käyttämään soveltavaan go along -haastatteluun⁶⁴. Molemmissa samansuuntaisissa metodivalinnoissa korostui mahdollisuus antaa ihmisten esitellä omia reittejään ja seurata haastateltavien kanssa heidän rinnallaan. Hankosen ja Kirveslahden metodiin sisältyi myös mahdollisuus ottaa sattumalta kohdattuihin ihmisiin kontaktia kohdealueella ilman ennakkoon sovittuja tapaamisia.

---

⁶² Hirsjärvi ym. 1997, 160.

⁶³ Asikainen 2011, 30.

⁶⁴ Hankonen ja Kirveslahti 2021, 25.

Valitsemani go along -suunnitelmani sijaan huomasin pian kohdealueelle jalkautuessani, että ihmisten toimintaan (pyöräily, kävely, lenkkeily, koulutunti jne.) liittynyt ajankäyttö oli rytmiltään nopeaa. Ihmisiä liikkui ajoittain paljon, ja liikkuminen oli ajankäytöllisesti tiivistä. Jouduin katkaisemaan haastattelun ja aloittamaan sen pian uudestaan. Aloin kiinnostua siitä, mitä saisin selville, jos menisin alueelle useammin, tekisin laajemmin myös omia havaintoja ja jututtaisin useampia ihmisiä. Näin myös toimin. Metodini oli näin olleen jotain ennalta valitsemieni esimerkkien väliltä. Tein kohdealueelle jalkautuen läsnä olevaa ja ennakoimatonta havainnointia ja lyhyt- sekä pitempiketoista haastattelua suunniteltua pidemmällä aikavälillä.

Havainnointi oli hyvä valinta juuri siksi, että se sopii kaupunkimetsän kaltaisessa ympäristössä tapahtuvien, nopeasti muuttuvien tilanteiden tietoiseen tarkkailuun. Haastattelut ja havainnot tein siinä luontaisessa kaupunkiympäristössä, jossa ne oikeasti ilmenivät. Haastattelu ja havainnointi ovat menetelminä soveltuneet tavoitteisiini, koska olen siten voinut olla läsnä haastateltavieni oikeassa arkiympäristössä. Tällainen kohdealueella tapahtunut luonteva kohtaaminen on reaktioiden pohjalta mielestäni motivoinut ihmisiä tuomaan esille kohdealueeseen liittyviä asioita vilpittömästi ja avoimesti.⁶⁵

Havaintoihin liittyy aina esiyymmärryksen mahdollisuus⁶⁶, mikä koskee niin ihmistä ympäristönsä kokijana kuin tutkijaa ilmiöstä havaintoja tekevänä osapuolena. Tutkijalle rakentuu esitiedon myötä mahdollisuus kiinnittää erityinen huomio sellaisiin havaintoihin, jotka ovat jollain lailla poikkeavia, askarruttavat meitä tai kaipaavat vastaustamme. Tutkijana pyrin siihen, että en olisi ottanut arkiseen tapaan havaintoja vastaan sellaisenaan, vaan pyrin suhtautumaan niihin suhteessa esitietoon, olemassa olevaan tietoon ja tutkimusasetelmaan. Pyrin käsittelyni kautta nostamaan aineistosta näkyviksi sellaisia ikään kuin piiloutuneita asioita, jotka eivät suoraan vastauksesta sellaisenaan olisi ilmeisiä.⁶⁷

Aineistoni muodostavat tutkimuksessani kaikki he, jotka olivat sattumanvaraisesti Riistavuorella virkistys-, läpikulku- tai muussa tarkoituksessa kenttätyöni ajankohtina. En ole varsinaisesti osallistunut siihen toimintaan, mitä ihmiset ovat Riistavuorella tehneet, lukuun ottamatta muutamien rinnalla tekemiäni kävelyitä. Sen sijaan olen seurannut ihmisten kaupunkimetsässä tapahtuvaa toimintaa. Näin olen nähnyt, miten he ovat osana Riistavuoren metsän muodostamaa kaupunkiluonnon kontekstia ja miten he toimintansa kautta ottavat metsän osaksi omaa arkeaan.⁶⁸

---

⁶⁵ Vilka 2006, 37-38.

⁶⁶ Perttula 1995, 19.

⁶⁷ Vilka 2006, 9-12.

⁶⁸ Vilka 2006, 43.

Tämä ajatus rakentuu Ingoldin ajatuksen pohjalta, jonka mukaan paikka muodostuu ihmiselle nimenomaan asumisen ja elämisen myötä tapahtuvien tehtävien kautta ⁶⁹.

Avaan havainnointi- ja haastatteluprosessiani vielä tarkemmin osoittaakseni miten koko tutkimusprosessi on lopulta tukenut tutkimustuloksien saavuttamista. Näin siitä huolimatta, että olen itse ikään kuin kasvanut tutkijan rooliini vasta tämän työn edetessä. Kävin Riistavuorella tutkimuksen puitteissa ensimmäistä kertaa maaliskuussa 2021. Sitä edeltävästä käynnistäni oli kulunut noin kolme vuotta, jolloin asuin Haagassa ja jolloin kuljin Riistavuorella ajoittain itsekin. Kirjoitin ensimmäisen päivän jälkeen hyvin vapaamuotoiseen miellekarttaan itselleni ylös omat kokemukseni Riistavuoresta. Sen jälkeen kirjoitin ensimmäisen tutkimussuunnitelman. Seuraavat käyntini tein toukokuussa, jonka jälkeen kävin heinäkuusta lokakuuhun saakka Riistavuoren metsässä tekemässä havainnoiteja sekä haastatteluita. Pisimmät ajat vietin kohdealueella elokuussa.

Pyysin haastatteluun kaikkia, jotka näin ja joita ehdin lähestyä. Esitin ensimmäiset kysymykset tiiviisti kolmesta syystä. Lähestyin ihmisiä paikassa, jossa he olivat liikkeellä ja jossa he eivät normaalisti odota kohtaavansa haastattelijaa, lisäksi halusin huomioida koronan vaatiman etäisyyden. Riittävän etäisyyden huomioiminen oli itselleni tärkeää myös luottamuksellisen haastattelutilanteen mahdollistamiseksi, joskaan koronan aiheuttamiin varotoimiin ei kukaan tapaamani henkilö itse haastattelutilanteen näkökulmasta kiinnittänyt huomiota. Tahdoin olla ystävällinen mutta riittävässä määrin myös napakka, jotta vastaajat heti ymmärsivät, millä asialla olin. Tämä onnistui niin hyvin, että yhtä lukuun ottamatta kaikki he, joita lähestyin pyynnölläni, pysähtyivät haastatteluun.

Perttulan mukaan aineistonhankintatilanteessa ei tulisi pyrkiä saamaan haastateltavaa tietoisesti pohtimaan omia kokemuksiaan, vaan kuvaamaan omin sanoin kiinnostuksen kohteeseeni liittyviä arkipäiväisiä tilanteita ⁷⁰. Esitin kaikille vähintään kolme kysymystä, joilla kartoitin sen, mistä henkilö tai henkilöt olivat tulossa, minne he olivat menossa, kuinka usein he siellä kävivät, miten he liikkuvat tai mitä he tekivät, ja minkälaisia ajatuksia heillä oli alueesta. Kysymyksenasettelun pohjasin tutkimuskysymyksiini. Pyysin heitä lisäksi esimerkiksi kuvailemaan kertomiaan asioita tai omaa reittiään, jos juttelimme kauemmin. Joidenkin kanssa haastattelut etenivät tästä vapaamuotoisesti eteenpäin haastateltavan oman kiinnostuksen mukaan. Tällöin esitin keskusteluun liittyen luontevia lisäkysymyksiä. Joskus haastattelut olivat sitä vastoin lyhyitä, haastateltavalla

---

⁶⁹ Ingold 2000, 195-199.

⁷⁰ Perttula 1995, 64, 112.

saattoi olla kiire tai en itse joskus saanut esimerkiksi alkuarakuuteni takia motivoitua tilannetta alkukysymyksistä pitemmälle. Pyrin itse kertomaan aina aiheeni ja haastatteluni tarkoituksen, mutta en esimerkiksi maininnut koskaan ainakaan ensi alkuun mitä mieltä olin itse Riistavuoresta tai sen mahdollisista muutoksista.

Runsas Riistavuoren metsässä viettämäni aika, johon liittyi olennaisesti kiinnostunut, aktiivinen ja valpas ote kanssaliikkujiin, rakensi hyvin pian itseni ja Riistavuoren metsän käyttäjien välille jonkinlaisen hetkellisen siteen. Sain yllätyksekseni ihmisiltä kauttaaltaan osakseni hyvin rehellistä ja vilpittömää pysähtymistä kysymysten ja vastausten äärelle. Perttula on kuvannut fenomenologista menetelmää rakastavaksi. Antautuessaan tutkimuskohteensa ihmettelylle tutkija voi mahdollistaa tutkittavan todellisuuden avautumisen sellaisena, kuin se mahdollisimman todellisena voi tulla esiin.⁷¹ Fenomenologinen lähestymistapa on sallinut sen, että olen voinut pyrkiä kuulemaan laajasti kaikkea sitä, miten ihmiset kokevat alueen sellaisena kuin se heille on, enkä ole pyrkinyt päätyämään vain yhteen oikeaan vastaukseen⁷².

Merleau-Ponty on kuvannut havaintojen olemusta sanomalla, että havainnot ovat luonteeltaan paradoksaalisia. Me emme voi käsittää kuvailujen kaltaista havaintoa objektiivisesti samanlaisena, vaikka se oletettavasti asiaa kuvaavan mielestä sitä onkin. Kun joku kuvailee sinulle näkemäänsä asiaa, hän tapaa ajatella ja uskoa, että sinä näet kyseisen asian samalla tavalla, vaikka näin ei olekaan.⁷³ Tämä kokemusten sosio-kulttuurinen tausta kertoo juuri siitä, että vaikka kokemuksillamme on yhteisöllisesti jaettua merkityksellisyyttä, niin emme voi oikeasti ymmärtää kokemuksia samalla tavalla.

Ymmärtäminen ei siis ole itsessään metodi⁷⁴, vaan nimenomaan se, miten tutkijan roolissani olen ollut läsnä ja pyrkinyt itse havaitsemaan tutkimusaineistosta ihmisten jakamia erilaisia aistihavaintoja tutkimuskohteeseen liittyen sellaisina kuin he niitä ovat kuvailleet, on tärkein tämän tutkimuksen menetelmistä. Analysoin aineistoa fenomenologisessa kehyksessä hermeneuttisesti lähestyen. Hermeneutiikka voidaan ymmärtää fenomenologiaan nivoutuneena kokemusten tulkitsemisen tapana⁷⁵.

Analysointia on edellä kuvatun vaiheistuksen mukaisesti tapahtunut läpi tutkimuksen. Olen pohtinut, muuttanut ja kasvattanut katsantokantaani sitä mukaa, kun tutkimus on edennyt. Monessa

---

⁷¹ Perttula 2005, 13.

⁷² Perttula 1995, 32-33, 56.

⁷³ Merleau-Ponty 2012, 89-90.

⁷⁴ Latomaa 2005, 64.

⁷⁵ Perttula 1995, 32, 55.

kohdin päädyin kysymään itseltäni etenemisen mielekkyyttä, kun kokonaisuus ei vielä ollut paperilla tai mielessäni hahmottunut riittävän hyvin. Tätä ajatus- ja käsittelyprosessia voidaan sanoa sisällönanalyysiksi, koska olen pelkistänyt ja käsitellyt havainnot ja vastauksia niin, että olen lopulta voinut tarkastella aineistoa nimenomaan tutkimusasetelman kannalta olennaisista lähtökohdista. Näin alun perin kuvailujen ja havaintojen sisältämästä aineistosta on muodostunut minulle erilaisten oivallusten ja näkökulmien kautta koostettu kokonaisuus. Tämä ei tarkoita, että tutkijana olisin etsinyt tyypillistä tapausta tai keskivertovastausta, vaan kyse on nimenomaan siitä, että aineistoa käsitellen olen voinut kuvata ainutkertaisia havainnot juuri tästä tutkimuskohteena olevasta ilmiöstä.⁷⁶

Olen pyrkinyt tuomaan esille aistihavaintoihin sisältyviä asioita erilaisten teemojen alla. Olen tavoitellut haastateltavieni kuvailemista kertomuksista sellaisia piirteitä tai huomioita, jotka valottavat ihmisten Riistavuoreen liittämää erityispiirteitä. Tämän rinnalle olen löytänyt taustakirjallisuudesta sellaista käsitteistöä tai ymmärryspohjaa, jonka kautta olen voinut argumentoida näitä tutkimustuloksia relevantissa kontekstissa. Olen siis nostanut aineistosta esille kokemuksia siten kuin ihmiset ovat niistä kertoneet. Sitten olen käsitellyt yksilökohtaisia kokemuksia temaattisesti siten, että käsittelemäni aineisto muodostaa ymmärrettäviä kokonaisuuksia. Jakaessani aineistoa erilaisiin sisältöihin olen pyrkinyt selkeyttämään niitä asioita, joihin ihmisten henkilökohtaiset kokemukset liittyvät.

Toimintatapani on lähellä etnografisen tutkimuksen toteuttamista, jolle on tyypillistä arkitilanteiden ja kokemusten tutkiminen ja haastattelun käyttö sen päämenetelmänä ilman, että tutkimusprosessiin kuuluisi ennalta kovin tiukkoja sääntöjä tai sisäisiä ohjeistuksia⁷⁷. Etnografisen haastatteluaineiston analysointi alkaa yleensä jo kenttätyön aikana, kuten omani, mutta toisin kuin hyvin pitkäaikaisessa etnografisessa tutkimuksessa ilmiön kohteena olevan yhteisön parissa, tässä tapauksessa olen rajannut oman työni toteutusta ja puitteita kohtuullisiksi. Siitä syystä en ole ajatellut analyysimenetelmäni etnografisena, mutta joiltain osin kyllä soveltavana.

Perttula onkin Tökkäriin mukaan korostanut, että tieteellisyyden ei humanistisissa tieteissä tarvitse edellyttää metodien aukotonta käyttötaitoa, vaan oleellisinta on tutkijan kiinnostus kokemukseen ja elämismailmaan ja taito analysoida tutkimaansa siihen sopivalla tavalla⁷⁸. Tähän olen työssäni pyrkinyt.

---

⁷⁶ Vilka 2006, 82-83.

⁷⁷ Hirsjärvi ja Hurme 2001, 160.

⁷⁸ Tökkäri 2015, 28.

Olen pohtinut taustatekijöiden ja valintojeni merkitystä tutkimusaineiston luotettavuuden kannalta. Pidän valintojani erityisen merkityksellisinä, koska tutkimusaineiston pohjana ovat ihmiset ja heidän henkilökohtaiset vastauksensa. Jos tieteen tarkoituksena on tuottaa luotettavaa tietoa, niin jouduin väistämättä pohtimaan, millä tavoin ihmisten inhimillisten kokemusten tutkiminen on ylipäänsä perusteltua, ja mikä astelema kenttätöissä on menetelmällisesti kestäväntä. Luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta ⁷⁹, mitä olen pyrkinyt tekemään kirjoittaen valintojani auki läpi koko prosessin.

Hankonen ja Kirveslahti ovat päätyneet Vesikansa-tutkimuksessaan⁸⁰ ratkaisemaan tutkimuseettiset ja tietosuojakysymykset ihmisen anonymiteettiä suojaavaan ratkaisuun. Tutkijat esimerkiksi tekivät taustatekijöistä omat suuntauksensa. Vesikansa-tutkimuksessa haastatteluita ei myöskään taltioitu, jolloin vastauksista ei vahingossakaan jäänyt ylös haastateltavista mitään tunnistettavia tietoja. Taltioinnin sijaan Hankonen ja Kirveslahti pitivät omaa kenttäpäiväkirjaa, johon he kirjasivat yleisluonteisia kuvauksia esimerkiksi oletetuista ikäryhmistä, seurueista ja toiminnasta, ja nämä havaintonsa he purkivat pian kenttäpäivän jälkeen. Sovelsin tätä toimintamallia enkä taltioinut haastatteluita. Tätä ratkaisua puolsi myös runsas kontaktien määrä, jota oli helpompi todentaa seuraavaksi kuvailemallani tavalla.

Pidin tutkimusprosessini ajan omaa päiväkirjaa. Tein haastatteluiden aikana pikakirjoittaen muistiinpanoja puhelimeeni, ja välittömästi kunkin haastattelun jälkeen korjasin tekstistä kirjoitusvirheet tai kirjoitin auki lyhenteenä merkitsemäni sanat. Muistiosta siirsin tekstit tietokoneelleni tiedostoon, josta pystyin käsittelemään niitä heti kenttätöypäiväni jälkeen. En kirjannut ylös kaikkia vastauksia, koska osa keskustelusta oli vapaamuotoista tai ne eivät johtaneet alkukeskustelun jälkeen varsinaiseen haastatteluun. Jätin myös vastauksista sellaiset osat käsittelemättä, joiden osalta en voinut luottaa muistiinpanoihini esimerkiksi liiallisten epätarkkuuksien vuoksi. Jätin kirjaamatta myös tunnistetietoja. Tällaisia tietoja olivat esimerkiksi joidenkin haastateltavien reittikuvailunsa yhteydessä mainitsemansa kotiosoitteet. Vastauksia olen lyhentänyt siltä osin, kun en käsittele niitä aineistoluvussani. Olen myös pyrkinyt mahdollisimman johdonmukaisesti merkitsemään lauseisiin pitemmät ajatustauot pitkällä viivalla ja selkeät kesken pitkän lauseen otetut vastaukset sulkujen välissä olevalla kolmella pisteellä.

Kirjasin havaintopäiväkirjaani myös huomioitani esimerkiksi ajankohdasta ja ympäristöstä. Kirjoitin ylös ajatukseni kenttätöiden vaiheista ja mahdollisista muutoksen tarpeista

⁷⁹ Hirsjärvi ja Remes 1997, 227.

⁸⁰ Hankonen ja Kirveslahti 202, 25-26.

tutkimusprosessissani. Käsittelin haastatteluvastauksia ja havainnointitietoja jokaisena kertana jo paikan päällä ollessani. Lisäksi kirjoitin kokemastani aina jotain heti kenttäpäivän jälkeen, jotta tapahtumat olivat tuoreeltaan myös omassa mielessäni. Lopputulemana minulla oli haastatteluiden, taustamerkintöjen, omien havaintomerkintöjeni sekä muistiinpanojen ja valokuvien muodostama päiväkirja, joka toimi kirjoitus- ja ajatustyöni taustarunkona. Sieltä alkoi vähitellen nousta mielenkiintoisia huomioita, joita olen käsitellyt työssäni. Muistiinpanojeni ja niihin liittämiäni kuvien ansiosta pystyin myös palaamaan kulloisiinkin ajatuksiini ja valintoihini myöhemmin.

Tutkimuksen luotettavuutta olen lopulta pohtinut suhteessa tutkimusmenetelmän soveltuvuuteen ja toteutuneeseen tasapainoon. Pidän toteutustapaani suhteellisen onnistuneena, joskin tunnustan puutteeni fenomenologiaan ja vahvasti filosofiseen perustaan tukeutuvana tutkijana, joka pystyisi syvällisesti antautumaan elämismailmojen kohtaamiseen ja syventää haastattelujen kautta avautuvaa kokemusmaailmaa. Hyväksyn, että minun on mahdotonta soveltaa valitsemaani näkökulmaa samalla tavalla kuin vuosia erilaisiin tutkimustraditioihin perehtynyt kokenut tutkija. Sen sijaan olen pyrkinyt käyttämään hyödykseni sitä, että tutkimustani eivät liioin rasita vahvat tieteelliset tottumukset tai vankka tutkijan kokemus. Siitä huolimatta olen ihmisten arkielämään jalkautuen pyrkinyt tutkimusprosessin aikana olemaan kaikille kokemuksilla, kohtaamisilla ja vastauksilla avoinna.

2 KAUPUNKILUONTO KESTÄVÄNÄ ELINYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Helsingin viherverkosto osana kaupunkikehitystä

Helsingin voimassa olevassa, vuoden 2016 yleiskaavassa kaupungin päätavoitteet perustuvat kaupungin asukasmäärän kasvuodotusten ympärille. Maankäytön suunnittelua ohjaavassa yleiskaavassa tavoitellaan kantakaupungin laajentamista muun muassa bulevardikaupunginosiksi muutettavien Vihdintien ja Tuusulanväylän varsille uuden raideverkoston ja korttelimaisten asuinalueiden ympärille. Valtaväylien ympäristöjen tehokkaammalla rakentamiskäytöllä halutaan muun muassa luoda uusia palvelukeskittymiä eri puolille kaupunkia sekä mahdollistaa uusia yhteyksiä kaupunginosien välille ja virkistysalueiden aiempaa parempaa hyödyntämistä sekä parantaa kaupunkiviihtyvyyttä.⁸¹

Yleiskaavassa todetaan, että vuoden 2050 Helsinki on viherverkostokaupunki, jonka vahvuuksina ovat ihmisiä palvelevat viheralueet, kaupunkimetsät ja kulttuuriympäristöt. Visiossa todetaan, että virkistysalueilla tavoitellaan niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellista kestävyyttä. Laajoille alueille jatkuvien viheralueiden eli niin sanottujen vihersormien tahdotaan olevan hyvin toisiinsa kytkeytyneitä niin, että ne ovat asukkaille helposti saavutettavia ja edistävät luonnon monimuotoisuuden säilymistä. Visiona nähdään Helsingin kehitysvaiheiden kerroksellisuutta ja uutta maisemaa peilaava elävä kaupunki.⁸²

Viherverkostolla, johon kaavassa viitataan, tarkoitetaan Helsingin useiden eri viheralueiden ja vihervyöhykkeiden muodostamaa kokonaisuutta, joka on nykyisellään osa pitkäaikaisen kaupunkisuunnittelun ja eri aikakausien vaikutusten lopputulemaa⁸³. Viherverkoston muodostumista ja viheraluesuunnittelun kehittymistä Helsingin eri aikojen arvomaailmaan peilaamalla voidaan todentaa ja jäljittää eri aikakausien vaikutuksia nykyiseen suunnitteluun ja tämän päivän problematiikkaan. Luon siksi katsauksen kaupunkikehitykseen viherverkoton osalta viheralueiden arvostuksen ja merkityksen kehittymisen ymmärtämiseksi. Viittaa taustoituksessani monilta osin etenkin maisema-arkkitehti Ronja Hautamäen ansiokkaaseen selvitystyöhön.

Helsinki kasvoi voimallisesti 1800- ja 1900-lukujen taitteessa teollistumista seuranneen kaupungistumisen myötä. Tämän muuttoaallon vaikutusten rinnalla voidaan tarkastella myös, miten ihmisten maisemakäsitys muuttui. Perinteinen luontokäsitys metsäisistä, järvisistä erämaista laajeni muuttoaallon myötä kaupunkeihin ja sai samastumispintaa kaupunkien tuolloisesta luonnosta, jota

⁸¹ Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 70-71.

⁸² Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 49.

⁸³ Hautamäki 2016, 2.

oli vielä viljelysmailla, metsissä ja vesistöjen äärellä. Kaupunkilaisten luontosuhde eriytyi aikaa myöden omakseen etenkin kansallispuistojen myötä, jotka olivat ensimmäisiä kaupunkeihin perustettuja puistoja. Ajan saatossa paikallisesta kaupunkiluonnosta muodostui merkittävä osa kaupungistuneiden ihmisten elämää sekä identiteettiä. Kaupungistumisen, työväestön kasvun ja vapaa-ajan lisääntymisen myötä kaupungissa oli myös puutetta luontoalueista. Kansanpuistot sijaitsivat keskustoissa, kuten Seurasaaressa Helsingissä, mutta työväestö asui pääosin kaupungin laitamilla ja kaipasi luonnossa virkistäytymistä vastapainona hyvin alkeellisillekin asuin- ja työskentelyolosuhteilleen. Asia politisoitui ja kaupungissa alettiin vaatia lisää kansanpuistoja ja viheralueita.⁸⁴

Helsingin viheralueet nousivat ensi kertaa osaksi kaupunkisuunnittelua 1900-alussa. Helsingin ensimmäisenä asemakaava-arkkitehtinä tuolloin toiminut Bertel Jung teki vuonna 1911 suunnitelman yhdistää puistovyöhykkeellä eri kaupunginosat toisiinsa keskustan kautta kaupungin ulkorajoja pitkin. Tällä hän tahtoi reagoida äkillisen muuttoliikkeen myötä kasvaneiden esikaupunkiyhdyskuntien kehitykseen aikana, jolloin kaupungin takaisille joutomaille alkoi holtittomasti nousta taloja, miten sattui.⁸⁵

Jungin suunnitelma oli ensimmäinen kokonaisvaltainen esitys viherverkostosta, jonka tarkoituksena oli yhdistää ja jäsentää kaupunkirakennetta. Suunnitelmassa korostui metsä- ja puistovyöhykkeiden merkitys ihmisten terveydelle sekä viihtymiselle kaupunkiolosuhteissa. Viheralueiden tuli hänen mielestään olla riittävän laajoja ja helposti saavutettavia yhtenäisiä kokonaisuuksia, jotka olisivat sopusoinnussa muun ympäristön kanssa. Näkemys poikkesi merkittävästi aikaisemmista rakennettujen puistojen lähinnä esteettisiksi koetuista arvoista. Jungin suunnitelmat saivat jatkoa Eliel Saarisen Suur-Helsingin asemakaavassa 1915. Siinä esiteltiin suunnitelmia entistä laajemman kaupunkialueen osalta ja tarkennettiin ajatuksia myös puistovyöhykkeen osalta. Tuolloinen uusi asemakaavasunnitelma julkaistiin osana huomiota herättänyttä Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelmaa, jossa näkökulma oli paitsi toiminnallisissa ja esteettisissä arvoissa, mutta myös sosiaalisissa ja kaupunkitalallisissa ratkaisuissa.⁸⁶

Suunnitelmassa Munkkiniemi ja Haaga erotettiin tulevan Suur-Helsingin yhteydestä omiksi alueellisiksi kokonaisuuksiin, joita yhdisti ja erotti suunnitelman mukaan vihervyöhyke. Vihervyöhykkeen tarkoituksena taas oli toimia verkkona, joka sitoisi koko kaupungin yhteen.⁸⁷

---

⁸⁴ Laakkonen ym. 2019, 411-412.

⁸⁵ Sundman 2015.

⁸⁶ Hautamäki 2016, 4.

⁸⁷ Sundman 2015.

Viherverkoston kehitystyö eteni edelleen 1918 Pro Helsingfors -suunnitelmassa, jossa kaupungin ennustettua kasvua pyrittiin suuntaamaan keskustasta pois päin raideliikenteellä yhdistettäviin yhdyskuntiin. Suunnitelmassa käsiteltiin viherverkostoa ensimmäistä kertaa kokonaisvaltaisesti kaupunkia säteittäin jäsentävien vihervyöhykkeiden laajana verkostona. Suunnitelmaan sisältyi myös ensi kertaa ajatus asumalähiöistä ympäröivistä vihervyöhykkeistä.⁸⁸

Kaupungin kokonaisvaltainen suunnittelu ja puistopolitiikka jatkui Jungin jälkeen. Viherverkostoa laajennettiin ja tärkeänä puistovyöhykkeenä kehitettiin myös muun muassa hietarannasta Meilahden ja Munkkiniemen kautta Talin kartanolle ulottuvia rantapuistoja, jotka kansanpuistojen, retkeilysaarien ja siirtolapuutarhojen kera täydensivät viherverkoston tarjoamia virkistätymismahdollisuuksia erityisesti työväestölle.⁸⁹ Kansanpuistojen perustaminen kuitenkin loppui 50-luvulla, ja Helsinki alkoi kutsua vanhoja ja uusia luontoalueita ulkoilu-, virkistys- tai suojelualueiksi⁹⁰.

Vuoden 1960 yleiskaavassa annettiin suuntaviivat kasvaneen kaupungin tulevalle viherverkolle, minkä myötä viherverkosto sekä laajeni että monipuolistui. Osana tätä suunnitelmaa nousivat muun muassa erilaiset toiminnalliset tarpeet, kuten liikunta, urheilu ja lasten leikit, tärkeäksi perustaksi viherverkoston suunnittelussa.⁹¹

Helsingin seuraavassa yleiskaavassa 1970 jatkettiin viherverkoston säilymistä yhtenäisenä osittain toisiinsa kytkeytyvien alueiden kokonaisuutena. Luonnonalueiden varaaminen virkistyskäyttöön lisääntyi ja esimerkiksi ranta- ja saarialueet osoitettiin seudullisiksi vapaa-ajan alueiksi. Maisemansuunnittelun asema vakiintui, mistä kertoivat muun muassa virkistysuunnitelmien laadinta kasvavien kaupunginosien virkistyspalveluiden toteuttamiseksi. Kasvavan kaupungin suunnittelu pohjautui kaiken kaikkiaan entistä enemmän tutkittuun tietoon ja huolelliseen selvitystyöhön. Voimakkaan kasvun keskellä heräsi myös yleinen huoli ympäristön saastumisesta ja kaupungin puolelta huoli riittämättömistä virkistysalueiden suunnittelualueista ja viheralueista. Suojelunäkökulman nousun myötä 70-luvulla tehtiinkin suojelupäätöksiä muun muassa kulttuurimaisemien, kansanpuistojen ja muiden alueellisesti merkittävien kokonaisuuksien osalta.⁹²

Näiden viherverkoston eri vaiheiden kautta tarkasteltuna voi huomata, miten erilaiset ihanteet ja ennusteet ovat aikakausinaan vaikuttaneet siihen, miten kaupungin viher- ja virkistysalueita on

---

⁸⁸ Hautamäki 2016, 4.

⁸⁹ Hautamäki 2016, 4-7.

⁹⁰ Laakkonen ym. 2019, 407.

⁹¹ Hautamäki 2016, 4-7.

⁹² Hautamäki 2016, 8-9.

sovitettu yhteen muun kaupunkiympäristön kanssa. Päätöksentekoa ovat ohjanneet milloin voimakkaat kasvuennusteet tai huoli kaupungin vallattomasta kasvusta, milloin tarpeet erilaisten virkistys- ja vapaa-ajanvieron mahdollisuuksille. Viherverkosto on kuitenkin edelleen osa Helsingin viheralueiden kokonaisuutta.

Mitä viher- ja virkistysalueiden rinnakkaisella hyödyntämisellä ja kestävyydellä tarkoitetaan Helsingin nykyisessä visiossa? Kaupunkisuunnittelu tähtää ennen kaikkea Helsingin tiivistyvään yhdyskuntarakenteeseen. Tämä tarkoittaa myös virkistysalueiden tavoitteellista ja arvottavaa kehittämistä. Tätä toimintaa linjataan visiossa muun muassa siten, että virkistysalueiden laatua painotetaan määrän sijaan ja kaupunkipuistojen virkistyskäyttö kasvaa. Kaupungin viher- ja virkistyspalveluiden ekosysteemejä tahdotaan kehittää tavoitteellisesti niin, että ne tarjoavat luonnonhyötyjä asukkaille. Se tarkoittaa tulevaisuudessa esimerkiksi arvottamista eri alueiden välillä.⁹³

Jos ajatellaan viheralueita ekosysteemeinä, jotka toimivat itseänsä uudistavina ja säilyvinä kokonaisuuksina, niin Helsingissä on esimerkkejä siitä, ettei esimerkiksi kaupunkimetsä enää pysty palautumaan ennalleen, kun sen ekosysteemiä häiritään ja muutetaan. Tällöin se muuttuu toiseksi ekosysteemiksi, joka ei enää voi toimia samanlaisena metsäalueena tai virkistys- ja viheralueena, mitä se alun perin on ollut. Tämä koskee etenkin pienempiä ja eriytyneempiä viheralueita kaupungin keskellä, jonne kaupungistumisen vaikutukset alueita tiivistettäessä pahimmin osuvat. Monimuotoisen luonnon edellytyksenä on siis kokemusten mukaan se, että kaupunkiluontoa tulisi ajatella kokonaisvaltaisena viherverkostonä eikä vain yksittäisinä puistoalueina tai arvokkaiksi arvioituina erillisinä suojelukohteina.⁹⁴

Helsingin vision mukaan kaupunkimetsät ovat vuonna 2050 yksi Helsingin vahvuuksista, joka tulee huomioida osana viher- ja virkistysversiota. Laajat viherverkostot ja vihersormet tahdotaan säilyttää yhtenäisinä, jotta ne ovat verkostomaisuudessaan ihmisille helposti saavutettavia. Se tarkoittaa tiivistämisen kohdentamista viheraluerakenteessa vähäarvoisimmille alueille, jotka usein voivat olla asukkaille tärkeitä lähimetsiä ja korttelipuistoja. Visiossa kysytään ja pohditaankin sitä, mistä löytyy oikea tasapaino näiden kahden odotusarvon välille.⁹⁵

---

⁹³ Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 54.

⁹⁴ Niemelä ym. 2009, 10, 200-203, ks. myös Hamberg ym. 2010, 303.

⁹⁵ Helsingin viher- ja virkistysalueet ja kaupunkiluonto (2013). Helsingin yleiskaavan liite. Visio 2050.

2.2 Sosiaalinen kestävyys kaupunkiluontoympäristössä

Lähtökohtaisesti kaupunkisuunnittelun tulisi aina ensisijaisesti luoda edellytyksiä kestäväälle kaupunkikehitykselle, missä viheralueiden merkitys korostuu niin virkistyksellisinä, ekologisina kuin sosiaalisina ympäristöinä⁹⁶. Kaupunkien ja asuinyhdyskuntien kestävä kehitys on myös yksi YK:n määrittelemä tavoite osana Kestävän kehityksen Agenda 2030 -ohjelmaa⁹⁷. Tällainen kestävä kaupunki ei vielä välttämättä ole toteutunut ja olemassa, vaan se on kaupunkisuunnittelun ideaali ja tavoiteltava tahtotila⁹⁸.

Kolme kestävyiden tavoitetta harvoin toteutuvat yksin ilman toista ja kolmatta. Esimerkiksi sosiaalinen kestävyys tarkoittaisi suunnittelun osalta muun muassa sitä, että yhdyskuntarakenteessa viherrakenne muodostaisi tärkeän osan kaupunkikokonaisuutta esimerkiksi eheidien, yhtenäisten ja saavutettavien viherrakenteiden kautta.

Kyse tarkastelemassani näkökulmassa onkin siitä, miten ihmisten arkielämän kokemukset ja sosio-kulttuuriset sisällöt todentuvat kaupungin suunnittelukäytännöissä ja luonnonympäristöissä ympäristöllisesti kestävä kaupungin toteutumiseksi. Ekologinen kaupunki on usein tavoite, johon tiivistämisellä pyritään. Sen sosio-kulttuurista kestävyttä voidaan tarkastella kaupunkia elävien ja kokemien ihmisten kautta.⁹⁹

Maisematutkija Ilona Hankonen on viitannut Society for All -ajatteluun avatessaan Suomessa sovellettavan sosiaalisen kestävyiden aspektia. Ajattelussa korostuu kolme tavoitetta: ihmisten yhdenvertaiset tavoitteet oman hyvinvoinnin luomiseen, mahdollisuudet tasa-arvoiseen osallistumiseen ja vastuunottoon, sekä asioiden kokeminen oikeudenmukaisiksi.¹⁰⁰

Ihmisten mahdollisuuksia ylläpitää omaa elämänlaatuaan ja vaikuttaa omaan elinympäristöönsä voidaan edistää keräämällä ihmisiltä tietoa niistä kokemuksista ja arvostuksista, joita he liittävät omaan kaupunkiluontoympäristöönsä. Tätä osallistamista edellyttää myös lainsäädäntö ja esimerkiksi uudistettu maankäyttö- ja rakennuslaki. Tämän pohjalta kaupungeissa on entistä enemmän viime vuosien aikana osallistutettu asukkaita oman ympäristönsä kehittämiseen.¹⁰¹

Nykyinen 2000-luvun suunnittelu on kuitenkin etenevässä määrin vienyt kaupunkeja tiivistämiseen, jossa luonnon pääarvo on nähty ensisijaisesti estetisoituna kulutustuotteena. Kaupunkien

---

⁹⁶ Niemelä ym. 2009, 9-10.

⁹⁷ Kestävän kehityksen tavoitteet. Agenda 2030.

⁹⁸ Virtanen 2000, 185.

⁹⁹ Virtanen 2000, 184-185, 197.

¹⁰⁰ Hankonen 2016, 161.

¹⁰¹ Sipilä ym. 2009, 40.

rakentamista ohjaa usein luonnon tarkastelu ikään kuin suunnittelua palvelevana taloudellisena tai ekologisena resurssina.¹⁰²

On hyvä ymmärtää, että luontoympäristö on haastava suunnittelun kohde yksistään jo luontoalueiden biologisen monimuotoisuuden ja erilaisten eliölajien vuoksi. Luontoalueiden suunnitteluun liittyy erityistä vastuuta siltä osin, mitä myös esimerkiksi lainsäädännöllisesti määritellään ja säädellään. Voidaankin arvioida, että yksi syy luontoon liitettävien arkisten kokemusten sivuun jäämiselle voi olla selitettävissä sillä, että sosiaaliset arvot heikosti huomioivat maankäyttöratkaisut eivät ole samalla tavalla sanktioituja kuten esimerkiksi lain turvaamat ekologiset tai kulttuurihistorialliset arvot.¹⁰³

Ihmisten kokemuksiin pohjautuvat käsitys kaupunkiympäristöstä on saatettu myös kokea epätasemmaksi kuin luontoarvoja koskeva tieto¹⁰⁴. On myös kokemusta siitä, että vaikka asukkaiden kokemukset olisikin tiedostettu tärkeiksi, niin asukkailta saatua informaatiota saatetaan pitää niin sanotusti epätietona. Tällä tarkoitetaan sitä, että saadut tiedot edustavat vain pienen aktiivijoukon tai väestöryhmän mielipiteitä. Ympäristöön liitettäviä kokemuksia voidaan toisaalta kuitenkin käsitellä intersubjektiivisina. Tällä taas tarkoitetaan sitä, että vaikka vastaukset tulisivatkin vain pieneltä joukolta aktiivisia asukkaita, niin esimerkiksi kannanotot lähipuiston säilyttämisen puolesta kertovat samalla myös siitä, minkälaisia laatuksiteereitä hyvään kaupunkiympäristöön asukkaat liittävät laajemmin.¹⁰⁵

Asukkaille tärkeitä ovat tutkimustulosten perusteella nimenomaan omassa arkipäiväisessä elämässä konkretisoituvat luonnon merkitykset, kun taas suunnittelussa saatetaan säilyttää laajoja luontoalueita mutta rakentaa arjessa merkityksellisiksi koetuille luontoalueille. Tärkeintä asukkaiden näkökulmasta olisi se, että suunnittelussa huomioitaisiin asuinympäristöt, niiden pihat, yhteinen julkinen alue ja asuntojen näkymät tärkeinä juuri asukkaille merkityksellisinä paikkoina.¹⁰⁶

Tutkija Pia Bäcklund on korostanut, että asukkaillakin tulee olla oikeus määritellä hyvää kaupunkia oman arkisen todellisuutensa pohjalta¹⁰⁷. Myös Sipilä ym. ovat todenneet, että jos kaupungissa tahdotaan kaupunkiluonnon edistävän ihmisten hyvinvointia, niin suunnittelussa tulee huomioida

¹⁰² Hankonen 2016, 161; Sipilä ym. 2009, 44.

¹⁰³ Sipilä ym. 2009, 41.

¹⁰⁴ Niemelä ym. 2009, 12.

¹⁰⁵ Sipilä ym. 2009, 38.

¹⁰⁶ Vilkuna 1997, 63, 178

¹⁰⁷ Bäcklund 2009, 46.

luonto nimenomaan kokemuksellisena ympäristönä¹⁰⁸. Näkemys ei ole uusi. Samaa peräänkuulutti jo 1975 Edward Relph toivoessaan ympäristösuunnittelun tueksi otettavan enemmän nimenomaan ihmisten eletyn elämän arkisia kokemuksia¹⁰⁹.

Tällaisen tiedon valossa Ilona Hankonen on nostanut esille kysymyksen luonnon ja metsien arvottamisesta. Hankonen on pohtinut sitä, minkä mukaan luonnon sosiaalisesti kestävä olemassaolo määritellään. Onko mahdollista, että kaupunkiluonto voitaisiin nähdä merkityksellisenä paikkana itsessään ilman, että sen tuotettavuutta pitäisi mitata, tai että sen tarkoituksellisuus ei olisi vain siinä, miten se mahdollistaa toimintaa.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Sipilä ym. 2009, 46.

¹⁰⁹ Relph 1976, 2.

¹¹⁰ Hankonen 2016, 161-162.

3 RIISTAVUORI KOETTUNA KAUPUNKILUONTONA

3.1 Kohdealueen kuvaus: Riistavuoren puisto

Riistavuoren puisto sijaitsee läntisessä Helsingissä Haagan kaupunginosassa. Kuvan 1 kartta osoittaa, miten viheralue rajautuu lännessä Vihdintiehen, idässä Etelä-Haagan asuinalueeseen ja pohjoisessa Vantaankosken radan sekä Leppävaaraan kaupunkiradan / Turun rantaradan risteämäkohtaan. Riistavuoren eteläpuolella puisto rajautuu Haagan liikenneympyrään sekä Eliel Saarisen tiehen, jonka varrelle on rakenteilla pääkaupunkiseudun uusi runkolinjayhteys. Koko Haagan itäpuolella kaupunginosaa reunustaa Hämeenlinnanväylä, jonka vieressä on Helsingin keskuspuisto.¹¹¹

Kuva 1. Kartta Riistavuoren puistosta Helsingin Haagassa 2021.

¹¹¹ Kartta Riistavuoren puistosta Helsingin Haagassa 2021. Kuva: Helsingin karttapalvelu.

Riistavuoren puisto on kooltaan noin 13 hehtaaria. Valtaosa tästä, noin 11 hehtaaria, on pitkälti luonnontilaista mäntyistä metsää ¹¹². Metsä kattaa suurin piirtein 2 % koko Haagan alasta, joka on reilu viisi neliökilometriä. Pinnanmuodoltaan Riistavuori on kumpuilevaa ja mäkistä metsäaluetta, jollainen Haagan alue pitkälti oli ennen sen nykyisen asuntokannan rakentamista. Alueella on yhä erityisiä luontokohteita, kuten pieni eteläpuoleinen rämealue, suuri siirtolohkare sekä laajat avokalliot. Korkeimmat kohdat ovat liki Haagan korkeimman kukkulan korkuisia, noin 30-metrisiä.

113

Riistavuorella on pitkä historia osana Haagaa – ja aikaa kauan ennen sitä. Nykyisen Haagan alue oli kruunun aikana osa silloisen Pikku Huopalahden kylän maita Helsingin pitäjässä. Vuosisatoja myöhemmin, 1800- ja 1900-lukujen taitteessa, yksityiset maanomistajat perustivat alueelle huvilayhdyskunnan, 'Hagan huvilakaupungin'. Samaan aikaan rakennettiin alueen läpi kulkeva rantarata. Yhdyskunnasta muodostettiin myöhemmin Haagan kauppala, joka yhdistettiin Helsinkiin 1946. ¹¹⁴

Yhdistämistä seurasi Helsingin uusille alueilleen suunnittelema asemakaava. Haagan nykyisen talokannan rakentaminen tapahtui pääosin tuolloin 50-luvulla, jolloin yhdistämistä edeltänyt rakennuskanta huviloineen hävitettiin lähes kokonaan ¹¹⁵. Vuoden 1952 asemakaavasta on peräisin silloin perustettu Riistavuoren puisto, jonka nimi on johdannainen vanhasta paikan nimestä Djurberget. Riistavuoren laidalla oleva Isonnevantien nimi puolestaan juontaa juurensa alueen suomaastosta ja vanhasta paikan nimestä Degermossen. Helsingin nimistötoimikunta on aikanaan selvittänyt, että vielä 1920-luvulla Isonnevantiestä käytettiin nimeä 'Isolla rämeellä, Vid Stormyren'. ¹¹⁶

Helsingin olympiavuoden 1952 opaskartassa eivät vielä näy silloisen uuden kaavan mukanaan tuomat muutokset, kuten kuvassa 2 oleva matkailijakartta osoittaa ¹¹⁷. Eliel Saarisen tietä ei vielä ole, ja mikä huomattavaa, muodostaa Riistavuori ison osan koko silloista Haagaa. Kun Eliel Saarisen tie valmistui 60-luvulla, uusi tie rajasi kartassa näkyvän Riistavuoren laajan ja rakentamattoman alueen kahteen osaan siten, että osa Riistavuoren metsästä jäi tien eteläpuolelle Haagan puistoksi kaavoitetulle alueelle, joka nykyään toimii rakennettuna virkistys- ja liikunta-alueena. Sen sijaan kuvan 3 kartassa vuodelta 1962 näkyykään jo Haagan puistolle ja Riistavuoren

¹¹² Helsingin arvometsät kartalla 17.6.2014. Suomen luonnonsuojeluliitto.

¹¹³ Aspiala ym. 2007, 53; Lindh (toim.) 1996, 7; Lindh 1998, 35.

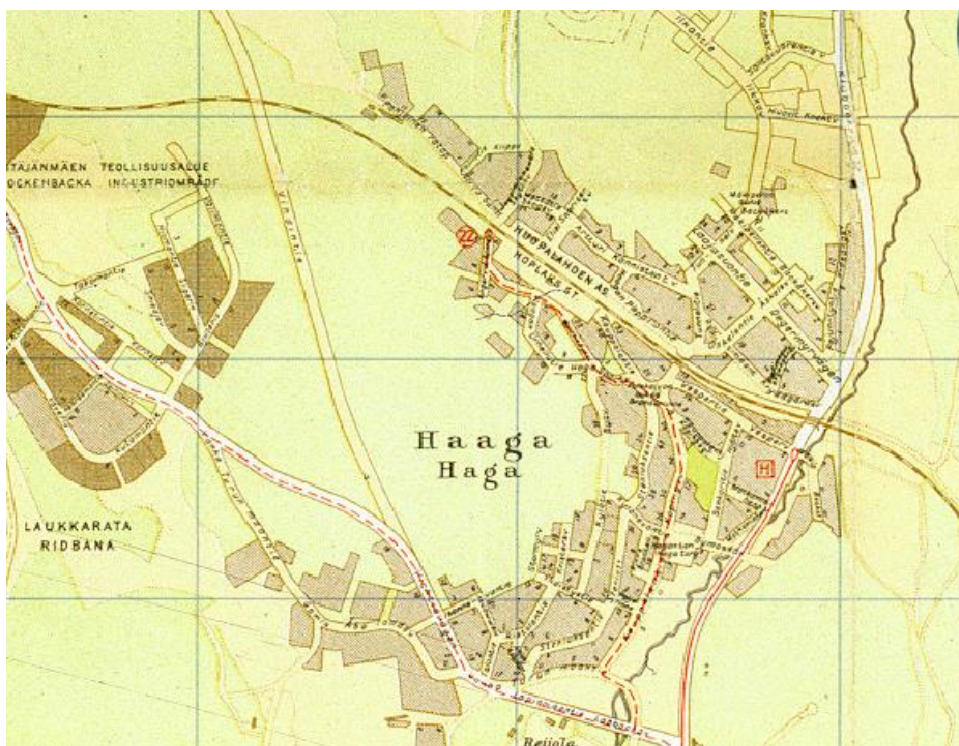
¹¹⁴ Granlund ym. 1969, 153.

¹¹⁵ Ekberg ym. 2013, 21–24.

¹¹⁶ Granlund ym. 1969, 154.

¹¹⁷ Riistavuori Helsingin kartalla 1952. Kuva: Helsingin karttapalvelu 2021.

lataan kaavoitetulle uudelle asujaimistolle merkityt tontit sekä niiden vaikutus Riistavuoren kokoon
118.

Kuva 2. Riistavuori Helsingin kartalla 1952.

Kuva 3. Riistavuori Helsingin kartalla 1962.

¹¹⁸ Haaga Helsingin kartalla 1962. Kuva: Helsingin karttapalvelu 2021.

Puutarhakaupunkimainen Haaga on esimerkki toisen maailmansodan jälkeen rakennetuista moderneista metsäisistä lähiöistä. Ne rakennettiin tuolloin lähes aina kokonaisuudessaan uusiksi ja ehyiksi asuinalueiksi. siten, että vanhaa talokantaa ei juuri jäänyt jäljelle ¹¹⁹. Riistavuoren alueen vanhimmat olemassa olevat rakennukset ovat rautatiealueella oleva talo vuodelta 1914 sekä puiston itälaidalle 60-luvun alkupuolella rakennetut asuintalot ¹²⁰.

Kuvan 4 ilmakuva¹²¹ antaa osviittaa siitä, miltä Riistavuori lähialueineen näytti 70-luvulla, kun Eliel Saarisen tiekin oli jo rakennettu Riistavuoren poikki. Riistavuori on kuvassa oikealla liikenneympyrän jälkeen. Se vasemmalla puolella on Vihdintie, kuvan oikeassa laidassa on tuolloin uudeksi Haagan puistoksi rakennettu alue ja uusi Eliel Saarisen tie. Eliel Saarisen tien nimi kertoo myös alueen historiasta, sillä tie kulkee juuri siinä kohdassa, missä Bertel Jungin ja Eliel Saarisen vuoden 1915 Munkkiniemi-Haaga -suunnitelmassa kulki Haagan toinen pääkatu ¹²².

Kuva 4. Ilmakuva Riistavuoren suuntaan 1970.

¹¹⁹ Saarikangas 2002, 53–54.

¹²⁰ Lindh 1998, 35.

¹²¹ Ilmakuva Riistavuoren suuntaan 1970. Kuva: Pitäjänmäentie, viistoilmakuva pienlentokoneesta Huopalahdentien ja Vihdintien väliltä pohjoiseen Riistavuoren puiston suuntaan. Vasemmalla Pitäjänmäen teollisuusaluetta ja Pitäjänmäentie, keskellä Vihdintie ja kiertoliittymä, oikealla Eliel Saarisen tie. Taustalla oikealla Etelä-Haaga ja Pohjois-Haaga. 12.10.1970. Kuvaaja: Rista Simo SER / Helsingin kaupunginmuseo.

¹²² Sundman 2015.

Nykyisellään Riistavuoren metsän läheisyydessä sijaitsee asuinrakennusten lisäksi muun muassa Riistavuoren palvelukeskus, Haagan peruskoulu, Haagan päiväkoti ja leikkipuisto sekä Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu. Haagan vanhaa asuinkantaa täydentäviä uusia kerrostaloja on valmistunut viime vuosina muun muassa Riistavuoren eteläpuolelle Eliel Saarisen tien varrelle ja Haagan puiston reunalle.

Riistavuoren metsään kohdistuu nyt muutospaineita. Kun voimassa olevan yleiskaavan päästrategiana on tukea Helsingin väestönkasvua rakennuskantaa tiivistämällä, etenkin uusien kaupunkibulevardien ja raideverkoston varrella, tarkoittaa se rakentamisen tiivistämistä Riistavuoren läheisyydessä, joka on suunnitellun Vihdintien bulevardikaupunginosan ja uuden Raide-Jokerin varrella.¹²³ Kuvassa 5 oleva kaavoitusluonnos¹²⁴ ja kuvassa 6 oleva näkymäkuva¹²⁵ osoittavat kaavan mukaista rakentamissuunnitelmaa Riistavuoreen.

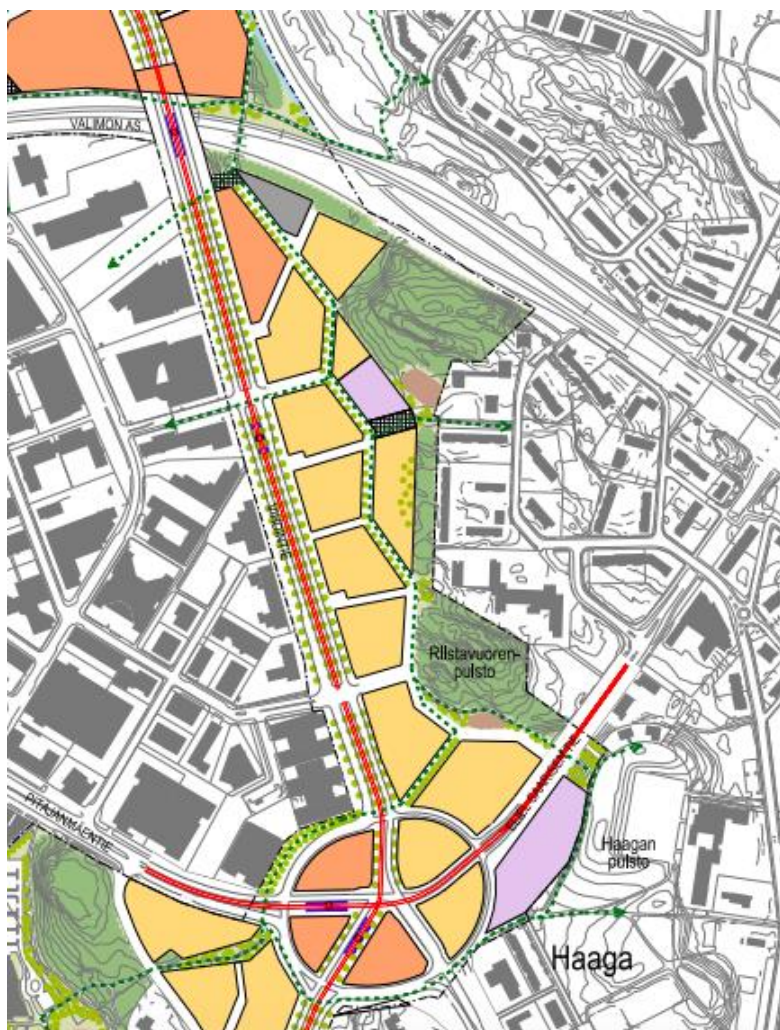
---

¹²³ Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 6–12.

¹²⁴ Vihdintien kaupunkibulevardin kaavoitusluonnos. Kuva: Helsingin kaupunkiympäristö, havainnekuva.

¹²⁵ Näkymäkuva kaava-alueelta Riistavuoren suuntaan.. Kuva: Helsingin karttapalvelu / Voima Graphics Oy 2019.

Kuva 5. Vihdintien kaupunkibulevardin kaavoitus suunnitelma.

Kuva 6. Näkymäkuva kaava-alueelta Riistavuoren suuntaan.

Ympäristölautakunta on hyväksynyt 11.6.2019 kaavan, jonka mukainen rakentaminen supistaisi myös nykyistä Riistavuoren puistoa. Munkkiniemen aukiolta alkavan neljän kilometrin pituisen bulevardin varrelle on suunniteltu toimitilaa sekä asuntoja noin 14 000 asukkaalle. Riistavuoren puiston kohdalle rakennettavaan umpikortteliin tulisi asuntoja noin 2 500:lle.¹²⁶

Riistavuoren puisto kuuluu Helsingin viherrakenteessa läntiseen viheraluekokonaisuuteen, eri puistot yhdistävään vihersormeen, jota pitkin pääsee kulkemaan kaupunginosien läpi aina Vantaalle saakka¹²⁷. Läntisen vihersormen merkitys on huomioitu yleiskaavassa osana Helsingin tulevaisuudessakin toimivaa viher- ja virkistysalueiden verkostoa, joka on osa kaupungin visiota vuodelle 2050¹²⁸.

Osa kaupunkilaisista ja kolmannen sektorin toimijoista on suunnitteluprosessin aikana ilmaissut huolensa kaavan vaikutuksista. Pro Haaga –asukasyhdistyksen alle syntynyt Riistavuori-aktiivien ryhmä perusti alkuvuodesta 2021 Riistavuoren rakentamista vastustaneen adressin ja laati kaupungille vastavuoroisen ehdotuksen Riistavuoren puiston suunnitelmista, mikä on noussut esille myös julkisessa keskustelussa¹²⁹.

3.2 Toiminnallisuus ja liikkuminen Riistavuoressa kokemisen tapoina

Kun aloitin tämän tutkimukseni kenttätöön Riistavuoren puistossa, ensimmäinen havaintoni liittyi siihen, miten paljon alueella liikuttiin ja tehtiin erilaisia asioita toisinaan hyvinkin tiheässä rytmissä. Ulkoilijoita ja lenkkeilijöitä tuli ja meni ja pyörillä ajettiin välillä vauhdikkaastikin. Monet kulkivat alueella kävellen.

Kierrellään ympäriinsä täällä (...) oon vasta muuttanut alueelle — pyöräilin läpi ja teki mieli tutkia lisää. Tässä on selvästi säilytetty metsää, nimenomaan metsää eli ei ole pelkkää puistoa — erottui joukosta, siksi kiinnostuin. (Mies ystävän kanssa kävelyllä, elokuu 2021, ensimmäisiä kertoja Riistavuoressa.)

Maisemat ympärillämme ovat aina ajallisesti sekoittuneita. Siksi myös se, miten ihminen tutustuu uuteen paikkaan, ei koskaan oikeastaan ole aivan uutta. Ympäristöstä havaitut aiempiin

¹²⁶ Kaupunkiympäristölautakunnan päätöksiä 4.6.2019 ja 11.6.2019.

<<https://dev.hel.fi/maatokset/paattaja/kylk/2019/17/>> (1.5.2021)

¹²⁷ Aspiala ym. 2007, 20.

¹²⁸ Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 21.

¹²⁹ Esim. Paastela, Kaisa. Asukkaat tilasivat oman arkkitehtuurisuunnitelman Haagan metsien pelastamiseksi: talot on siinä keskitetty Vihdintien varteen ja pikaratikka korvattu sähköbusseilla. Helsingin Uutiset. 16.4.2021.

<<https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/4104472>> (1.5.2021)

kokemuksiin tai tapahtumiin linkittyvät asiat tuottavat ihmiselle koko ajan vinkkejä siitä, minne mennä ja miten toimia ja kuinka orientoitua uudessa ympäristössä.¹³⁰

Paikoilla ei ole yhtä ja samaa universaalia sisältöä, vaan niiden merkitys avautuu meille elämäntilanteissamme, kun me ikään kuin inhimillistämme ympäristöämme ja vedämme sinänsä neutraalin ympäristön lähellemme erityiseen merkitysyhteyteen. Näin teemme siitä itsellemme paikan.¹³¹ Esimerkiksi haastateltava, joka lähestyi aluetta uutena asukkaana, kuvaili hänelle itselleen kiinnostusta herättäneitä havaintojaan, esimerkiksi metsää. Siihen hän kertoi ensin tutustuneensa pyöräillen, sitten kävellen. Pauli Karjalaisen mukaan juuri tähän tapaan paikoista tulee meille vähitellen tuttuja: me ensin ikään kuin mittaamme maisemaa, mutta kun se tulee tutuksi, se asettuu mieleemme, ja me ryhdymme elämään sitä¹³².

Aistinvaraiset kokemuksemme avautuvat meille liikkumisen kautta. Se, miten tulkitsemme maisemaa ympärillämme, riippuu toiminnastamme ja sen herättämistä reaktioista. Ihmiset liikkuvat ja kulkevat ja arkinen fyysinen toiminta, kuten kävely, linkittää ihmisiä paikkoihin ja niissä oleviin elementteihin. Erilaiset luonnonolosuhteet tai maantieteelliset piirteet, vaikka kalliot, iso puu tai suo, tekevät paikasta ihmiselle tutun toistuessaan esimerkiksi päivittäisillä kävelyillä. Näin aiemmat kokemukset, jäljet ja muistikuvat vahvistavat koko ajan paikan merkityksellisyyttä.¹³³

Pidän tärkeänä huomioida sitä liikkumisen ja toiminnallisuuden monipuolista toteutumista, jonka kautta ihmiset ovat läsnä Riistavuorella ja ottavat luontoaluetta tekemisen kautta omakseen.

Suurin osa näkemistäni ja haastattelemistani ihmisistä liikkui Riistavuorella yksin vapaa-ajalla joko virkistys- tai kuntoilumielessä. Melkein kaikki tapaamani ihmiset olivat joko kävelylenkillä tai lenkkeilemässä siten, että lähtö- ja paluupisteinä oli oma koti lähialueilla. Mainituiksi tulivat etenkin Etelä-Haaga ja Pohjois-Haaga. Haagan lisäksi mainittiin Munkkivuori, Munkkiniemi, Tali, Huopalahti ja Pikku-Huopalahti, Malminkartano, Ruskeasuo ja Pitäjänmäki. Osa oli kävely- tai juoksulenkillä vain Riistavuoren alueella. Jotkut kuvailivat kävely- tai juoksureittiään, jonka osana Riistavuori toimi.

Asun tossa vieressä. Kierrän tän puiston Alppiruusu- ja Alppiruusu- puiston kautta — yleensä lenkkeilen mut joskus kävelen. Käyn melkein joka päivä ympäri vuoden. (Mies kävelemässä, syyskuu 2021, käy melkein päivittäin.)

¹³⁰ Tilley 1994, 27-29.

¹³¹ Karjalainen 1997, 230.

¹³² Karjalainen 1997, 230.

¹³³ Tilley 1994, 27.

Riistavuoren puistossa on hoidettuja hiekkapolkuja, jotka risteävät puiston eri laiduille mahdollistaen helpon läpikulun useasta suunnasta. Joillekin kokemus Riistavuoresta liittyi nimenomaan siihen, että sen kautta oli helppo kulkea paikasta toiseen. Osa kulki Riistavuoren kautta kodin ja työmatkan välillä. Joillekin Riistavuori oli luonnonläheinen etappi matkalla lähellä sijaitseviin paikkoihin, esimerkiksi kauppaan, postiin, kirjastoon, Haagan viljelypalstalle, Aino Acktén koirapuistoon, Keskuspuistoon, Haagan Alppiruusu- ja puistoon, Talin urheilupuistoon tai Malminkartanon jätemäelle. Arkiseen toimintoon tai tavoitteelliseen tekemiseen liitettiin siis osana reittiä ja toimintaa Riistavuoren luonto.

On ihana, on lähellä. Käyn samalla kun esimerkiksi kaupassa Lidlissä tai lenkillä. (Nainen kävelemässä, heinäkuu 2021, käy melkein viikoittain.)

Tulin päinvastaista reittiä kuin normaalisti, kun tulin postin kautta. Kuljen kotiin viheralueitten ohi kirjastonmäen kautta. (Nainen kävelemässä, elokuu 2021, käy päivittäin.)

Läpikulku suuntautui välillä kauaksikin. Yksi oli tulossa Leppävaaran maauimalasta, eräs vastaajista oli pyöräilemässä Vantaan Vapaalaan ja toinen Pitkäkoskelle, kolmas teki kävellen matkaa Helsingin keskustaan. Kenttäpäivieni aikana moni pyöräili puiston läpi. Pyöräilijöillä, jotka kaikki pysähtyivät, kun lähestyin heitä haastattelupyynnölläni, vaikutti usein olevan halu jatkaa nopeasti matkaa, vaikka he ystävällisesti kysymyksiiniikin vastasivatkin. Usein he liikkuivat varsin määrätietoisesti ja keskittyneen oloisesti. Pyörämatkan keskeytymisestä, ja halusta jatkaa pyöräilemistä taas pian, johtui varmasti se, että vastaukset jäivät usein lyhyiksi. Kun tarkastelin pyöräilijöiden antamia vastauksia, niissä toistui usein nimenomaan yksi asia, se, että vastaaja oli usein nimenomaan pitemmällä läpikulkumatkalla, matkalla esimerkiksi kaupunginosasta tai kaupungista toiseen. Riistavuoren koettiin vastausten mukaan yhdistävän viheralueet ja kaupunginosat toisiinsa.

Käyn päivittäin ympäri vuoden kävellen ja pyöräillen. Yleensä kävelen tän alueen tai jatkan Konalaan pidemmälle ja palaan sitä kautta — tää on mun mielestä hauska metsäalue tässä lähellä — on henkireikä itselle, muuten tässä lähellä ei ole tällaista metsää. (Mies kävelemässä, syyskuu 2021, käy päivittäin.)

Filosofi Ossi Naukkariselta¹³⁴ olen löytänyt tähän liikkumisen huomiooni perspektiiviä hänen ajatuksestaan liikkumisesta elettyinä kokemuksena paikan sijaan. Naukkarisen pohtima ilmiö pohjautuu globaalisation heijastamaan vaikutukseen ihmisen käytöksessä, liikkumisessa ja

---

¹³⁴ Naukkarinen 2006, 64-65.

ylipäänsä olemisessa paikoissa, tai paikkojen välillä. Jos ajattelen Naukkarisen pohdintaa ympäristöstä liikkumisen esteettisenä kokemuksena, aineisto tuo siihen tältä osin tarttumapintaa.

Toiminnassa, jossa liikkuminen on kunnon kohottamisen tai päämäärän saavuttamisen sijaan muuttunut esteettiseksi päämääräksi sinänsä, on liikkuminen omimmillaan. Se ottaa silloin myös ympäristön kulttuurista järjestystä voimakkaasti omaan käyttöön. Paikat ovat tällaisessa toiminnassa lokaliteetteja, merkityksellisiä sijainteja, jotka esimerkiksi mahdollistavat liikkumisen. Tällöin tärkeintä on se, että toisiinsa kytkeytyvät paikat tekevät liikkumisesta mahdollista. Esteettinen hyvyys voi ilmetä esimerkiksi pitkään opeteltujen taitojen sujuvana hallintana. Lisäksi liikkumiseen oleellisesti liittyvä vauhti saattaa ikään kuin kadottaa paikkoja niin, että havainnointi ympäristöstä vähenee.¹³⁵ Tällainen vauhdikas, päämäärätietoinen liikkuminen nousi Riistavuorella esille nimenomaan pyöräilijöihin liittyvistä vastauksista ja havainnoista. Tällainen liikkumisen vaikutus paikan kokemiseen on aineistoni perusteella hyvä huomioida.

Paitsi kuntopyörillä, niin Riistavuorella liikuttiin myös paksuilla maastopyörillä, etenkin metsäpoluilla. Isoimmilla hiekkapoluilla kuljettiin muutamaa otteeseen sähköpotkulaudoillakin. Joskus polun läpi mentiin Helsingin tai Espoon kaupunkipyörillä. Tämän huomioiminen täydensi osaltaan käsitystä siitä, miten monin eri tavoin Riistavuorella kuljetaan.

Vaikka suurin osa liikkui yksin, niin alueella kuljettiin myös yhdessä ystävien, lasten tai puolison kanssa. Aineistosta huomaa, että etenkin lasten kanssa liikuttaessa vastauksiin liittyi poikkeuksetta kokemus yhdessä puuhastelusta, oppimisesta, leikkimisestä tai elämyksenkaltaisista asioista, oli se sitten kiipeilyä, marjastamista, eväsretkeilyä tai majan rakentamista.

Lasten kanssa kiva lenkkeillä — ja itse käyn kävelyllä. Lapset tykkää pyöräillä ja kävellä metikössä — tuntuu lapsista tietenkin vielä isommalta paikalta. (Nainen kävelemässä, elokuva 2021, käy monta kertaa viikossa.)

(...) otan myös mun tyttären mukaan tänne harjoittelemaan kiipeilyä ja pyöräilyä, hän nauttii siitä paljon. Ja me kerätään oksia joista tehdään majoja kallioiden lähellä. (Vapaasti käännetty alkuperäisestä englanninkielisestä vastauksesta.) (Nainen lenkkeilemässä, elokuva 2021, käy kerran viikossa.)

Marjojen poimiminen tuli esille erityisenä tekemisen tapana, jota pidettiin tärkeänä. Jossain vastauksessa marjojen kerääminen oli ensimmäisiä asioita, joita metsästä tuli mieleen. Olkoonkin, että haastattelujen aikaisena kesänä mustikkasato oli, ainakin joidenkin vastaajien mukaan, paikoitellen vähäinen.

¹³⁵ Naukkarinen 2006, 68-70, 73-74.

Asutaan vieressä niin on ihanaa, että vieressä on tällainen paikka — ja ihanaa, kun tästä pystyi keräämään mustikoita mustikkapiirakkaan. (Mies ja nainen kävelemässä, elokuu 2021, käyvät koiran kanssa kolmesti päivässä.)

Kokemukseen saattoi myös liittyä se, että vaikka haastateltava ei ollut itse tehnyt jotain, niin hän kuvaili, kuinka oli nähnyt muita tekemässä jotain, mikä herätti ja vahvisti myönteisiä mielikuvia. Toiminnallisuuden näkemisestä tuli näin ikään kuin yhteisiä kokemuksia. Tämän havaitseminen oli jollain tavalla mielestäni yllättävää ja mielenkiintoista. Voisi ajatella, että luonnossa liikkuminen koetaan jollain tavalla yksityiseksi kokemukseksi. Aineiston perusteella kuitenkin kuvailuissa tuli siellä täällä esille huomioita siitä, että luonnon kollektiivinen haltuun ottaminen ja muiden siinä ympäristössä toimiminen koettiin omaa kokemusta ja tunnetta vahvistavaksi asiaksi. Voisi kenties ajatella, että tällainen yhteisöllinen kokemus olisi juuri kaupunkiympäristössä sijaitsevaan luontoon liitettäville kokemuksille ominaista.

(...) on hirvittävän kiva paikka keskellä kaupunkia — aina kun kävelee on joku tekemässä jotain jossain — lapsia, hiihtäjiä, retkeilijöitä. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, käy ainakin kolmesti viikossa.)

Olen nähnyt, et ihmiset käy täällä marjassa ja sienessä eli sitäkin tää antaa, ei vaan liikuntamahdollisuuksia — ja perheet on viettämässä täällä aikaa heillä on kertakäyttögrillit mukana. (Mies kävelyllä, elokuu 2021, käy useita kertoja kuukaudessa.)

Se kaikki tekeminen, mistä ihmiset kertoivat, välittyi myös minulle. Riistavuorella käydessäni todistin usein tekemisen monipuolisuutta. Sileillä kallioilla oli erään kerran joku joogaamassa ja toisen kerran venyttelemässä. Elokuussa huomasin, että luontopoluilla vastaan tuli useampia lapsia ja nuoria. Joidenkin näin jo Vihdintien toiselta puolelta saapuessani istuvan kirjat tai paperit sylissään kallioilla. Haastattelemani nuoret kertoivat olleensa koulutunnilla tai menevänsä koulutunnille. Riistavuoren kautta myös kuljettiin koulupäivän aamuna koululle. Vastausten mukaan Riistavuoren metsään tultiin koulutuntien puitteissa ainakin esimerkiksi tekemään biologian tehtäviä ja pelaamaan lipunryöstöä.

Ollaan menossa liikkatunnille metsään leikkimään lipunryöstöä — eka kerta tänä syksynä — käydään liikuntatunneilla yleensä täällä aina kun ei oo lunta. (...) En asu täällä mut on koulun liikuntapuistona tuttu. (Neljä tyttöä menossa tunnille, elokuu 2021, käyvät vain kouluaikoina.)

Tällaisen toiminnallisuuden toteutuminen on avain kokemusten syntymiseen, ja toiminnan havaitseminen puolestaan on reitti kokemusten ymmärtämiseksi. Tilley on puhunut kulttuurintutkija Michel De Certeautta lainaten esimerkiksi kävelystä ajattelun muotona. Me niin sanotusti luemme kokoa ajan ympäristöämme, avaamme näkemiämme asioita tai symboleita, liitämme niihin

mielessämme aikaisempia kokemuksia ja rakennamme niistä merkityksiä. Näin kokemuksista syntyy mielessämme ymmärrettäviä tulkintoja, jotka liittävät meidät paikkoihin. Liikkuminen on prosessi, jonka kautta omaksumme topografiaa eli keholliset kokemuksemme tekevät meidät tietoisiksi ympäristössämme olevista paikoista.¹³⁶

Aineistossani toistuu monia sellaisia vastauksia, jossa kuvataan tekemistä ja luontokokemusta rinnakkain. Niissä jokin tekeminen toistuu jossain paikassa, joka tuottaa kokemuksen paikan merkityksellisyydestä itselle.

Oon asunut täällä kaksi vuotta nyt joten tulen tänne aika usein, ehkä kerran päivässä. Tää paikka on tosi tärkeä, hyvä paikka mennä kävelylle — siellä on pieniä polkuja syvemmällä metsässä jotka tarjoaa vähän ylimääräistä — eli tää metsä antaa tosi paljon meille, koiran kanssa. (Vapaasti käännetty alkuperäisestä englanninkielisestä vastauksesta.) (Mies ulkoiluttamassa koira, elokuu 2021, käy kerran päivässä.)

Käsittelen seuraavaksi tarkemmin nimenomaan niitä kehollisen tekemistemme kautta meille avautuvia aistihavaintoja, joita toiminnallisuus ja liikkuminen kaupunkiluonnossa voi Riistavuorella tuottaa.

3.3 Kokemus Riistavuoresta erilaisina aistihavaintoina

Millä tavoin ihmiset Riistavuoren puiston alueella aistivat maisemaa ympärillään, miten he sitä kuvailivat? Paikan ominaisuudet siis avautuvat meille aistiemme kautta liikkeessä ollessamme¹³⁷.

Usein se, mitä ympäröivässä maisemassa silmillämme näemme, on se, mitä koemme ominaisimmaksi kyseiselle paikalle. Paikka siis näyttäytyy meille yleensä ensisijaisesti maiseman fyysisten ja visuaalisten piirteiden kautta, olivat ne sitten rakennettuja tai luonnollisia elementtejä.¹³⁸

Tää on musta tosi kaunis paikka — rakastan näitä kallioita. Yleensä kuljen noita polkuja pitkin, sitten näkee noi kalliot paremmin. (Nainen kävelemässä, syyskuu 2021, käy kerran viikossa.)

Ihmiset mainitsivat usein ensimmäisenä esimerkiksi kalliot, jotka ovat alueella huomattavan näkyviä, ja ulottuvat sekä laajalle että korkealle. Osa niistä on helposti saavutettavia ja käveltäviä. Osa on jyrkempiä ja vaikeakulkuisempia. Kallioihin liitetty erämaata muistuttava ja ikiaikaisen tuntuinen luonne nousi aineistosta selvästi esille.

¹³⁶ Tilley 1994, 27-29.

¹³⁷ Ingold 2000, 166.

¹³⁸ Relph 1976, 30.

Tää on oikein mukavan näköinen, kallioinen — kuin tulisi erämaahan tai jonnekin sellaiseen kauemmas keskustasta kuin tulee. (Nainen pyöräilemässä, elokuu 2021, käy pari kertaa viikossa.)

(...) tämä ikiaikaisuus — vanhat rantakalliot, jääkauden jälkeiset siirtolohkareet, luonnon monimuotoisuus — on kangasmetsää, lehtomaista, kalliot, rämeen tapaista ja lapsille tosi rakkaat paikat (...) humoristisinta on se, että mulla on mökki Turun saaristossa mut siellä ei ole tällaista maastoa. (Nainen kävelemässä, elokuu 2021.)

Aineisto tukee tältä osin aiempia tutkimustuloksia siitä, että Suomessa ihmiset arvostavat lähiluonnossa etenkin luonnonmukaisia ja metsäisiä piirteitä. Esimerkiksi Hankosen ja Kirveslahden aineistossa juuri luonnollisen ja tiheän puuston tuottama tilallinen kokemus nousi esille asukkaiden eniten arvostamana ¹³⁹.

Arkkitehti Kaj Nyman on väittänyt, että Pohjoismaissa asuvalle ei riitä vain rakennettu puisto, vaan kaipaamme nimenomaan metsää ¹⁴⁰. Ella Starkin tutkimuksessa espoolaisten viheralueisiin liittyvistä kokemuksista ja merkityksistä on juuri huomio metsäisen lähiympäristön arvostuksesta noussut esiin. Lähes kolmasosa vastaajista arvosti etenkin metsiä enemmän kuin muita viheraluetyyppejä. ¹⁴¹

Metsäisten ja rakentamattomien luontoalueiden merkitys on korostunut myös Anu Silfverbergin tutkimuksessa, jossa Itä-Helsingissä haastatellut kaupunkilaiset pitivät nimenomaan kaupunkimetsiä tärkeämpinä rauhoittumisen ja latautumisen paikkoja kuin kaupunkipuistoja ¹⁴². Myös Tyrväisen ym. tutkimuksessa asukkaiden luontokokemuksista Helsingissä ja Tampereella lähes puolella vastanneista lempipaikka sijaitsi metsä- tai luontokohteella, ja vain runsaan viidenneksen lempipaikka sijaitsi rakennetulla viheralueella, kuten hoidetussa puistossa ¹⁴³.

Tällainen metsäisyyden kokemisen ja arvostamisen piirteet ovat aineistossani tulleet selkeästi esille. Eräs Riistavuorella kävelemässä ollut haastateltava kuvaili heti vastauksensa alussa Riistavuoren olevan itselleen tärkeä, koska ”ikkunat ovat metsään”. Toisin sanoen tärkeää oli kokemuksessa nimenomaan se, että oman asunnon ikkunasta näkyy luontoaluetta, tässä tapauksessa metsää. Anne Virtasen tutkimuksessa turkulaisten esittämistä ekologisen elämän koetuista tulkinnoista, yksi näkemys liittyi juuri kokemukseen eletyn ympäristön väljyydestä. Hyvän elinympäristön piirteeksi koettiin vastauksissa nimenomaan luonnonläheisyys, kuten esimerkiksi se, että ikkunasta näkyy

¹³⁹ Hankonen ja Kirveslahti 2021, 152.

¹⁴⁰ Nyman 2001, 7.

¹⁴¹ Stark 2020, 45.

¹⁴² Silfverberg 2010, 64-65.

¹⁴³ Tyrväinen ym. 2007, 59-60.

puita, ei naapuriseinää.¹⁴⁴ Tutkimuksen mukaan jo pelkkä ikkunasta avautuva vihreä maisemanäkymä voi vaikuttaa myönteisesti hyvinvointiin¹⁴⁵.

Riistavuoren alue sijaitsee vilkkaan Vihdintien vieressä. Itse asiassa koko Haagan kaupunginosa sijoittuu suurten liikenneväylien keskelle, ja nimenomaan Haagan suurimmat viheralueet ovat aivan alueen reunamilla, väylien kyljessä. Havaintojeni mukaan Vihdintien äänet kantautuvat ajoittain alueelle voimakkaastikin vuodenaajoista ja vuorokaudenaajoista riippumatta. Kokemus melusta mainittiin joskus hiukan kuin ohimennen sanoen.

Ei ole kauhean viihtyisä koska liikenteen melu on kova — on näppärä koska on lähellä kotia. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, käy joka toinen päivä.)

Kiva, että on jotain tällaista metsää vaikka on vähän meluisa. (Nainen kävelemässä, heinäkuu 2021, käy ajoittain usein.)

Kiinnitin kuitenkin huomiota siihen, että Riistavuoren hiljaisuus tai rauhallisuus mainittiin paljon melua useammin.

(...) tykkään lenkkeillä tällaisilla poluilla mieluummin kuin isompien teiden varsilla. Tällaiset on tosi tärkeitä melunkin kannalta — suodattavat ääniä. (Nainen lenkkeilemässä, elokuu 2021, käy useasti päivässä.)

(...) joskus lapsuudessa olen asunut täällä (...) tämä alue on aika lailla pysynyt metsikköisenä, mutta on mukavaa kun kaupungin keskellä on tällainen metsikköinen alue eikä liikenteen melu kuulu niin kovaa. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, vain käymässä.)

Aloin itse jossain vaiheessa kiinnittää huomiota siihen, miten moni kontakti alkoi siitä, että henkilö, jota olin puhutellut, ei ensin kuullut mitä sanoin, koska hänellä oli kuulokkeet päässään. Elokuun puolivälissä tarkistin erään kenttäpäivän päätteeksi muistiinpanoistani, että yli puolella haastattelemistani 16 ihmisestä oli kuulokkeet tai napit korvissaan. Toisena päivänä kaikilla haastattelemillani oli kuulokkeet. Tällainen rinnakkainen läsnä olemisen ja rauhallisuuden kokemus yhdistettynä siihen, että henkilö on mekaanisen äänilähteen kautta samalla yhteydessä johonkin muuhun maailmaan, on varmasti tälle ajalle tyypillistä. Kun kysyin myöhemmin asiasta lisää, haastateltava kuvaili asiaa keskittymisellä. Oma äänimaailma rajasi ympärillä olevia kaupungin ääniä pois.

Se jotenki auttaa keskittymään — vie muita ääniä pois kun lenkkeilee pitkään. (Nainen lenkkeilemässä, lokakuu 2021, käy noin kerran viikossa.)

¹⁴⁴ Virtanen 2000, 197.

¹⁴⁵ Tyrväinen ja Korpela 2009, 69.

Maantieteilijä Yi-Fu Tuan on sanonut, että aistihavainto on aktiveetti, sellaisenaan siis meidän valitsemamme tapa lähestyä maailmaa. Toisin sanoen, kuten Tuan kuvailee asiaa, ihmisellä voi olla korvat mutta hän ei kuitenkaan kuule.¹⁴⁶ Voitaneen siis ajatella, ettei Riistavuorella luonnon tai kaupungin aktiivinen kuuleminen ole siellä liikkuvien ihmisten aktiivinen valinta, joka näyttäisi aistihavaintojen todentumana suurta roolia siinä, miten Riistavuorta koetaan. Pohdin, olisiko tämä näkökulma sellainen, jota voisi ajatella nimenomaan kaupunkiluontoon liitettävänä erityisyytenä. Voi olla, että laajemmalla luontoalueella kaupungin asuinalueiden ulkopuolella voisi kukaties aineistosta nousta ihan eri tavalla esille luonnonmukainen äänimaisema tai luonnossa koettu hiljaisuus.

Päätin tarkastella tarkemmin sitä, mihin vastaajien nimeämä rauhallisuuden ja hiljaisuuden kokemus liitettiin, jos ei itse luonnon luonnonmukaiseen äänimaailmaan tai hiljaisuuteen. Esimerkiksi Tyrväisen ym. tekemässä kyselyssä tuli esiin, että ihmisten oli kaupungissa vaikeaa löytää luonnon rauhaa tai hiljaisuutta oman asuinalueen lähiviheralueilta¹⁴⁷. Aineistossa kuitenkin nousi usein esille viittaus siihen, että Riistavuoren metsää pidettiin rauhallisena, ainakin siten, kuin se kulkemisen kautta koettuna paikkana omaksuttiin.

Monissa vastauksissa kuvattiin kokemuksen mukanaan tuomaa rentoutta sekä hyvää oloa. Kävely metsän läpi esimerkiksi töistä kotiin koettiin riitinomaiseksi tärkeäksi siirtymäksi ja mahdollisuudeksi nollata mieli työasioista vapaa-aikaan siirryttäessä. Riistavuoresta käytettiin nimityksiä voimavara ja henkireikä. Tämä tukee aiempia tutkimustuloksia siitä, miten luonnonläheiset paikat voivat toimia ihmisille stressiä säätelevinä rauhoittumisen ja hyvinvoinnin lähteinä¹⁴⁸.

Kuljen joka arkipäivä kaks kertaa mennen tullen melkein ympäri vuoden — paitsi kun on suksilatu niin silloin täytyy kiertää mut silloinkin kävelen tästä osan matkaa. On semmonen päivän nollaus. Kun lähtee kotoa saa ajatukset työhön ja kun lähtee kotiin saa jätettyä työasiat mielestä — vaikuttaa se kun on luonnossa kuin se että olis vaikka täydessä bussissa. (Nainen kävelemässä, elokuu 2021, käy päivittäin.)

Meen täältä viikoittain. Älytön voimavara, koronan alkaessa etenkin. Oon käynyt usein lounastauolla — tuli tehtyä kävely — hartiat laskee, jaksaa, töitten jälkeen meen sitten Keskuspuistoon. (Nainen lenkkeilemässä, heinäkuu 2021, käy viikoittain.)

---

¹⁴⁶ Tuan 1974, 12.

¹⁴⁷ Tyrväinen ym. 2007, 62.

¹⁴⁸ Tyrväinen ym. 2007, 58.

On jopa ajateltu, että ihmiselle olisi ominaista valmius reagoida luontoympäristöön myönteisesti. On ehdotettu, että tällainen luontevuus olisi osoitus siitä, että ihminen ei olisi ihan täysin sopeutunut kaupunkiympäristöön.¹⁴⁹

Vaikka Vihdintien varressa on leveä, nopea ja hyväkuntoinen päällystetty tie sekä kävelijöille että pyöräilijöille, Riistavuoren metsä oli vastausten perusteella usein valittu tarkoituksenmukaisesti vaihtoehdoksi siirtyä esimerkiksi Haagasta pohjoiseen Lassilan suuntaan tai toisin päin. Havaintojeni tukivat tätä myös, koska Vihdintien varrella olevan kevyen liikenteen väylällä oli aina käydessäni varsin vähän liikennettä, ja monet esimerkiksi Pitäjänmäen puolelta alikulkusillan kautta saapuneista koukkasivat heti alikulun jälkeen puiston puolelle. Näin siitä huolimatta, että Vihdintien kevyen liikenteen väylä alkaa heti samasta paikasta, on nopea ja ilmeisemmin usein väljä.

Liikenteen lähellä kulkeminen on tutkimusten mukaan aisteille kuormittavaa¹⁵⁰. Vaikka ihmiset eivät itse osaisi sitä juuri näin sanallistaa, niin aineistosta tuli mielestäni esille tämä ihmisen taipumus haluta mahdollisuuksien mukaan vetäytyä sivuun kaupungin ärsykkeistä ja liikenteestä. Esimerkiksi viittaukset metsään ja metsän antamaan suojaan tukevat sitä tietoa, että ihmiset kokevat metsän, puut ja kasvillisuuden suojan ja rauhan tunteen lähteinä.

Jonkinlainen helppouden ja rentouden kokemus liitettiin myös Riistavuoren kautta risteäviin hiekkateihin ja maastopolkuihin, niiden tuottamaan tunteeseen omien jalkojen tai pyörän alla. Se, että metsässä polut ovat hiekkaisia ja siten luonnollisempia ja miellyttävämpiä, tuli rivien välistä aineistossa esille. Riistavuoren hiekkatiet antavat vastausten mukaan mahdollisuuden päästä pois liikenteestä ja liikenteen melusta, mutta myös päällystetyltä tieltä, joka koettiin esimerkiksi kuumaksi. Riistavuoren tiet koettiin myös pinnanmuodoltaan vaihteleviksi ja siksi miellyttäväksi.

Rauhoittava, mukava — pois liikenteen välistä, edes osa matkaa pois tien varrelta.
(Mies kävelemässä, heinäkuu 2021, käy useita kertoja viikossa.)

Pari kertaa viikossa meen pyörällä tätä kautta ettei tarvitse katua pitkin ajaa. (Mies pyöräilemässä, syyskuu 2021, käy pari kertaa viikossa.)

(...) sopivan vaihteleva maasto, vähän mäkiä ja muuta, (Mies kävelemässä, syyskuu 2021, käy pari kertaa viikossa.)

Huomionarvoista on myös se, että lemmikkien tarpeet vaikuttivat usein henkilön kokemukseen ja vastaukseen suoraan. Se, minkä ajateltiin olevan koiralle hyväksi, esimerkiksi asfalttia viileämpi ja

¹⁴⁹ Sipilä ym. 2009, 39. Ks. myös Tyrväinen ym. 2007, 58.

¹⁵⁰ Tyrväinen ym. 2007, 57–58.

miellyttävämpi hiekka- tai metsäpolku, teki kokemuksesta miellyttävän ja toistettavan myös koiran omistajalle.

(...) kuumalla etenkin tällainen suojaisa metsä on koiralle elinehto, koira ei voi ulkoilla kuumalla asfaltilla. (Nainen kävelemässä, heinäkuu 2021, käy joka toinen päivä).

Aineistossa tuli esille seikkoja, joilla kuvailtiin paikan tuntua myös erilaisia vuodenaikoihin ja vuorokaudenaikoihin liitettyinä kokemuksina.

Kävelen suunnilleen aina täällä mutta talvikunnossapitoa ei ole, siksi en talvella yleensä. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, käy vuodenajan mukaan pari kertaa viikossa.)

Paikan luonne miellettiin näin viihtyisämmäksi tai vetovoimaisemmaksi vuodenaikojen mukaan: yhtäällä hyvä, toisena hetkenä ei niin houkutteleva. Yksi vaikuttavista asioista oli valaistus. Riistavuoren puistossa on hyvin valaistut reitit läpi koko viheralueen etelä- ja pohjoissuunnassa. Kuvassa 7 on näkymää Riistavuoren puiston alueella olevalta valaistulta hiekkapolulta loppukesältä. Sen sijaan esimerkiksi Eliel Saarisen tieltä tulevalta hiekkatiellä valaistus on paikoitellen puutteellinen.

Havaitsin kenttäpäivieni aikana valaistuksen vaikuttavan myös ihmisten reittivalintoihin. Kesällä kulkua oli tasaisesti eri suunnilta, mutta jo elokuun lopussa iltasella esimerkiksi Eliel Saarisen tieltä johtava polku oli ajoittain hiljainen. Olen itse kirjoittanut elokuun lopussa eräänä iltana muistiinpanoihini, että 'en näe kulkijoita enää kunnolla hämärässä'. Vaikka en kysy asiasta suoraan, niin syksymmällä esimerkiksi eräässä vastauksessa tuli esille hämäryys ja sen ajoittainen vaikutus turvallisuuden tunteeseen. Satunnaista kommenttia lukuun ottamatta turvallisuus ei muutoin noussut mistään erityisestä näkökulmasta vastauksissa esille.

Yleensä käyn joka ilta, käyn nyt ennenku tulee kylmät ilmat (...) iltaisin tää saattaa olla pelottava. (Nainen kävelemässä, syyskuu 2021.)

Kuva 7. Riistavuoren puistoa kesäiltana 2021. Kuva: Susan Forsblom.

Esimerkit osoittavat miten moninaiset tekijät vaikuttavat ihmisten muistijälkien kautta palautuvien ja sekoittuvien aistikokemusten syntymiseen ja siten paikkasuhteen muodostumiseen.

Aineistossani esiin tulleet asiat myös osoittavat, ettei aistihavaintoja oikeastaan ole helppoa, tai ei ehkä edes tarkoituksenmukaista erotella toisistaan, vaikka olenkin niitä tässä yrittänyt jollain tavalla käsitellä erillisinä esimerkkeinä.

Aineistoon perehtymällä olen käsittelyni kautta voinut havaita yhtäläisyyksiä merkityksellisyyden tunteiden ja kuvailtujen kokemusten välillä. Vastauksissaan ihmiset ovat puhuneet esimerkiksi erämaasta ja metsästä ja ikiaikaisuudesta, ja samalla he ovat maininneet erilaisia luonnonominaisuuksia. Kalliot, puut, kasvit, polut, marjat, sienet ja eläimet on kaikki mainittu

esimerkkeinä siitä, miten metsäinen ja monipuolinen Riistavuori on. Samalla ihmiset ovat kuvanneet omaa tunnettaan tai elämystään, joka heillä kyseessä olevasta paikasta on.

Näin olen vastauksia ja havaintoja tarkkailemalla voinut arvioida, mistä metsäkokemus heille muodostuu ja minkälaisia tuntemuksia he sitä kautta metsään liittävät. Haastateltava on esimerkiksi kertonut, kuinka maisema on hänelle kaunista ja metsä rakasta, minkä yhteydessä hän on kuvannut tekemiään asioita, kuten marjojen poimimista, näkemäänsä vehreää ympäristöä ja puita, sekä juoksulenkkejään metsän tarjoamalla nousevilla ja laskevilla metsäpoluilla. Kuten Relph on sanonut, luonnon fyysiset ominaisuudet eivät vain ole olemassa, vaan ihmiset liittävät niiden kautta paikkaan kulttuurisesti omaksuttuja merkityksiä ¹⁵¹.

Rakastan tätä. Ei ole väliä onko talvi tai aurinkoista tai kylmää koska se on metsä ja on tosi vihreää ja erilaisia puulajeja. Myös kun käyn juoksemassa niin siellä on nousuja ja haasteita ettei ole vain tasaista. Maisema on kaunista. (...) Kerään myös mustikoita, ja kun olin raskaana istuin vain yhdessä paikassa ja käännyin siinä niin kuin 360 astetta tiheässä metsässä kerätäkseni mustikoita, niitä oli siinä ympärillä niin paljon.

Mustikoiden poimiminen oli vähän niin kuin terapiaa sulun aikana — mulla oli melkein 10 laatikollista mustikoita. (Vapaasti käännetty alkuperäisestä englanninkielisestä vastauksesta.) (Nainen lenkkeilemässä, elokuva 2021.)

Olen tutkimuksessani ajatellut kaupunkiluontoa laajasti siten, että sitä voi olla kaikki kaupungissa tai kaupungin reuna-alueilla oleva luonnonmukainen tai hoidettu viheralue, jossa ihminen voi luontoa kokea. Huomion arvoista tässä laajassa merkityksessä on myös se, että jo yksittäinen luontoelementti, kuten kallio, puuryhmä tai vaikka liikennealueen viherkaistale voivat tutkimusten mukaan tuoda ihmiselle luonnon tuntua ¹⁵². Kuvassa 8 on näkymää kenttäpäivältäni Riistavuoren puistoon, sen polkuihin, puihin, kallioihin ja lohkaraisin ¹⁵³.

---

¹⁵¹ Relph 1976, 122–123.

¹⁵² Sipilä ym. 2009, 41, Ross 2006 mukaan.

Kuva 8. Näkymää Riistavuoren puistoon kesällä 2021. Kuva: Susan Forsblom.

Myös eläinten havaitseminen tuotti vastauksien perusteella ihmisille elämyksen tunteita ja voimisti kokemusta luonnollisesta, merkittävästä ympäristöstä.

Käydään paljon metsäpoluilla (...) on hyvä kun on oikeita metsäpolkuja. On myös hirveästi lintuja ja eläimiä — olen nähnyt täällä, esimerkiksi haukka oli kerran, ja hippiäisiä. On tosi virkistävä ja elvyttävä alue. (Nainen kävelemässä, elokuu 2021, käy päivittäin.)

Relph on muistuttanut, että jollain lailla maisemallisten elementtien tulkinta voisi olla myös valittua, toisin sanoen meillä on tapana nähdä mitä haluamme nähdä ja nähdä sitä, minkä koemme vahvistavan tarkoitustamme tai kokemustamme ¹⁵⁴.

Ihminen tekee aina, tietoisesti tai tiedostamatta, omia sisäisiä tulkintoja suhteestaan paikkoihin. Niillä me myös rakennamme kuuluvuuttamme, eli kuten Tilley Relphin tapaan huomauttaa, henkilökohtainen tai kulttuurinen identiteettimme on yleensä sidoksissa tiettyyn paikkaan.

---

¹⁵⁴ Relph 1976, 123–124.

Topofilialla kuvataan ihmisen kokemaa suurta kiintymystä tai yhteenkuuluvuutta paikkaan, ja se, miten suuri kiintymyksen aste on, riippuu siitä, miten paljon paikkaan liitetään erilaisten toistuvien tapahtumien ja tilanteiden tuomia kokemuksia ja mielikuvia.¹⁵⁵ Topofilian käsitteen kautta voidaan myös tehdä havaintoja siitä, miten jokin kokemus saattaa herättää meissä niin voimakkaan tunnekokemuksen, että se voi esimerkiksi muuttaa suhtautumistamme maisemaan liittämiimme kokemuksiin¹⁵⁶.

Riistavuoressa monet haastattelemani kokivat Riistavuoren vahvasti nimenomaan omaksi lähimetsäksi, tärkeäksi omaksi paikaksi, joka oli tuttu ja läheinen. Eräs haastateltava sanoi minulle välittömästi ja spontaanisti haastattelun aiheen kuultuaan, että ”tämä on minulle rakas alue”. Kokemukseen lähimetsän merkityksellisyydestä liittyi usein se, että metsä oli itselle lähin, sinne oli lyhyt matka. Kotoa tahdottiin myös vastausten perusteella nopeasti siirtyä ja saapua luontoalueelle, ei kulkea ensin katujen tai asuinalueen poikki esimerkiksi jollekin toiselle luontoalueelle, vaikka se olisi ollut isompikin.

(...) kestää Keskuspuistoon kaksyt minuuttia eli ei tule joka päivä tai edes joka viikko mentyä. (Nainen kävelemässä, elokuva 2021.)

(...) isoin metsä lähellä. Kivihaan metsään pitää erikseen kävellä mut tämä on lähimetsä ja siksi nimenomaan tärkeä. (Nainen kävelemässä, elokuva 2021, käy kerran viikossa.)

Tykkään enemmän liikkua täällä kuin Keskuspuistossa koska siellä on polkuja eri suuntiin ja tämä on helpompi. (Nainen kävelemässä, elokuva 2021, käy pari kertaa viikossa.)

Huomattavaa on se, että haastattelujeni mukaan tunteeseen ja kokemukseen liittyi lähes poikkeuksetta sen toistuvuus. Riistavuoren alueella käveltiin vastausten mukaan usein, jopa useita kertoja joka päivä, ympäri vuoden. Tämä huomio oli mielestäni niin merkittävä, että päätin kirjoittaa jokaisen vastauksen yhteyteen anonyymisti tiedon siitä, kuinka usein henkilö kertoi käyvänsä Riistavuoressa. Tämä huomio auttaa mielestäni ymmärtämään sitä, miksi Riistavuoreen liitettiin nimenomaan kokemus lähimetsästä, ja nimenomaan itselle tutusta, rakkaasta ja omasta paikasta.

Osa vastaajista kuvaili tuntemustaan Riistavuoressa adjektiiveilla, joiden taustaan yritin kurkistaa. Kun kysyn haastateltavalta, miksi hänen mielestään Riistavuoren alue on kaunista, joku kertoi asuneensa paikkakunnalla, jossa metsä oli osa hänen lapsuutensa luontaista maisemaansa. Toinen haastateltava taas luetteli erilaisia ympärillä olevan luonnon elementtejä, kun pyysin häntä

¹⁵⁵ Tilley 1994, 15–19.

¹⁵⁶ Relph 1976, 123.

täsmentämään, miksi alue on hänelle tärkeä. Haastateltavien kuvailuissa voi huomata, että se mikä koetaan tärkeäksi, voi yhtä lailla olla hyvin henkilökohtaista aiempiin omiin elämäntilanteisiin kietoutunutta, kuin myös sellaista, joka jollain tavalla yleisesti koetaan tai on opittu kokemaan tärkeäksi.

(...) kun on itse pohjoisesta kotoisin niin on tottunut luontoon. (Mies pyöräilemässä, elokuu 2021, käy sään mukaan työpäivinä.)

(...) tulee kotoisa olo, koska olen metsästä kotoisin. (Nainen kävelemässä, syyskuu 2021, käy neljä kertaa viikossa.)

Ihmisten ensisijainen kokemus rakentuu usein sen mukaan, mitä ihminen tuntee. Juha Perttula on käsitellyt kokemuksellisuutta tunteiden laadun mukaan nimeten neljä pääkokemuslaatua: tunne, intuitio, tieto ja usko, joihin muut kokemuslaadut, kuten muisto, mielipide, arvaus ja arviointi sekoittuvat. Näistä tunne on Perttulan mukaan kokemus, joka välittömimmin ilmentää ihmisen tajunnallista suhdetta asiaan. Tunne pysähtyy ja tyhjenee yleensä nykyhetkeen, paitsi silloin, jos tapahtuu jotain, mikä aiheuttaa tunnetihentymää. Siitä voi seurata havahtuminen, joka voi joskus olla myös ristiriidassa koetun maailman sävyn kanssa.¹⁵⁷

Käsittelen seuraavaksi tarkemmin Riistavuoressa erittäin selvästi esille tulleita paikan muutokseen tai muutoksen uhkaan liittyneitä havaintoja ja vastauksia.

3.4 Paikkakokemuksen muuntautuva luonne Riistavuoressa

Pauli Karjalainen on puhunut eletyn paikan muuttuvasta luonteesta. Paikka voi olla meille luonteeltaan sellainen, ettei se arkisessa tutussa toistuvuudessaan ole aktiivisesti mielessämme. Paikka on silloin luonteeltaan piiloutuva. Jokin yllättävä seikka voi kuitenkin tehdä tutusta paikasta näkyvän. Tällöin ihminen saattaa alkaa esimerkiksi avoimesti ihmetellä ja hämmästellä havaitsemiaan muutoksia, jotka tekevät itselle tutusta asiasta näkyvän.¹⁵⁸

(...) ollaan iät ja ajat asuttu, on tuttu paikka (...) Haagaakin on paljon rakennettu viime aikoina ja tämä on vielä jäljellä. On asuttu kymmeniä vuosia ja on paljon muuttunut — esimerkiksi Eliel Saarisen tien ympäristö ja myös pienillä alueilla, mikä on sinänsä positiivista, pidän sinänsä täydennysrakentamista hyvänä, esimerkiksi Haagassa sitä tehty aiemmat talokannat ja ympäristöt huomioiden (...) mutta tämä metsä on sellainen, jota ei mielestäni pitäisi rakentaa, tämä on erityinen (...) merkittävä kalliometsäalue Haagassa — ulkoilumerkitystä mutta muutenkin tärkeä. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, käy pari kertaa viikossa.)

¹⁵⁷ Perttula 1995, 123-126.

¹⁵⁸ Karjalainen 2006, 84-85.

Eräs haastateltava kuvaili pitkään kauniiksi mieltämiään luonnontilaisia asioita Riistavuoresta, kuten kallioita, metsää ja kasveja, kunnes hänen mieleensä nousi marjapensaista se, ettei vadelpensaista enää alueella olekaan. Tämä nostatti pintaan iloisesti edenneen keskustelun rinnalle hämmennyksen sekä haikeuden siitä, että alueelle suunnitellaan rakentamista.

(...) ja ihanat kukat eli tässä pystyy seuraamaan kukista luonnon vaiheita, on kielot, tuomet. Ja eri puiden kukinta ja niiden vaiheet, näkee miten kesä kehittyy kohti syksyä — ja on mustikoita, on ollut myös vattupuskia mutta ovat karsineet ne pois. (...)
Kaipaan tätä metsää, on monelle ihmiselle niin tärkeä, tämäkin ikivanha metsä niin ihmettelen miksi pitää rakentaa. (Nainen kävelemässä, elokuu 2021.)

Toinen haastateltava taas kertoi kävelyreitistään. Hän oli palaamassa kotiinsa noin viiden kilometrin kävelysten jälkeen. Hän kuvaili sitä, miten kiertää aluetta useita kertoja kuukaudessa. Sitten hän siirtyi ajatuksissaan Riistavuoren eteläpuolella olevalle Haagan puiston alueelle, jossa kertoi lenkkeilleensä aiemmin.

(...) lenkkeilin Haagan puistossa — se reitti oli 850 metriä, nyt ei varmasti sitäkään — ovat kaavoittaneet Haagan puistoa — esimerkiksi hiekkakenttä ja — paljon jo rakennettu. Kai ne on suunnitelleet tämänkin kaavoittaa — asun lähellä ja rakensivat juuri vanhustentalon siihen viereen. Siinä näkyi ennen kanahaukkoja ja kettuja mutta ei nyt enää. Tullut myös toistakymmentä taloa sinä aikana kun ollaan asuttu tässä — luonnonalueet vähentyneet koko ajan. (Mies kävelemässä, elokuu 2021.)

Kiinnitin Riistavuoressa huomiota siihen, miten usein ihmisten ensimmäinen reaktio tai vastaus haastattelukysymyksiini liittyi Riistavuoren kaavoitukseen ja mahdollisiin muutoksiin alueella. Näin siitä huolimatta, että en ole esittäytyessäni tai kysymyksissäni maininnut kaavoitusta sanallakaan. Vastauksissa nousivat kuitenkin usein esille tietoisuus muutoksen mahdollisuudesta, huolta, pelkoa sekä kokemus siitä, että tärkeäksi koettu virkistysalue ja lähiluonto olivat uhattuna.

Elokuun seitsemäntenä Pro Haaga ry:n Riistavuori-ryhmä järjesti alueella perinteisen, kaikille avoimen Riistavuori-päivän. Puiston nimikkopäivän yhteydessä ryhmän jäsenet ripustivat alueen läpi kulkevan hiekkapolun yli Pelastetaan Riistavuori -banderolleja sekä polun varrelle sähköpölväisiin tietoa niin asemakaavasta kuin haagalaisten teettämästä kaavoituksen vaihtoehtosuunnitelmasta. Tämä vaikutti heti tapahtumaa seuranneina päivinä ihmisten reaktioihin. Vaikka päätin kulkea useammin kauemmaksi tapahtumapaikalle ripustetuista banderolleista, niin seuraavina viikkoina lähes jokainen, jota lähestyin, aloitti välittömästi kertomalla mielipiteensä Riistavuoresta.

(...) uusi suunnitelma pilaa alueen luontoa, ei pitäisi rakentaa, keskuspuiston lisäksi harvoja alueita, jossa luontoa jäljellä. Niitä asuntoja ei tarvita niin paljon, on niin sanotusti keskusjohtoista suunnittelua, kuvitellaan ylhäältä päin miten ihmiset haluavat

asua mutta totuus on ettei näin tiiviisti kuin nyt tehdään. Haagassakin täydennysrakennusta tehty hyvin viime aikoihin asti, nyt uusimmat esimerkiksi Eliel Saarisen tien varrella ilman pihoja vierä vieressä. Liikenneympyrään suunniteltu terveyskeskus oli myös aivan outo, jota vain heppoisasti perustellaan eikä kuulla ihmisiä, ei arvosteta luontoarvoja. Vaikka hyödynkin kun asunto täällä niin silti en kannata. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, käy vähintään kerran viikossa.)

Lauri Rauhalaa tulkinnut psykologi Jussi Backman on kuvaillut ihmisen reaktiivisuutta sanoen, että kuljemme tottuneesti arkisten hetkien ja tilanteiden läpi enempää niitä pohtimatta, mutta jokin tilanne saattaa kuitenkin puhutella ja herätellä meitä siinä määrin, että se laittaa ajattelemaan omia lähtökohtia, oletuksia, käsityksiä ja tottumuksia saaden meidät jopa muuttamaan itseämme ja suhtautumistamme asioihin. Näemme asian ikään kuin uudessa valossa.¹⁵⁹

(...) käyn sanomassa pylväiden lappuja lukeville ihmisille et allekirjoittavat adressin (...) korvaamatonta aluetta, jota ei pidä tuhota — luonnon voima, josta ihmisten pitäisi nauttia, on tosi tärkeä (...) kaupunginhallituksen pitäisi huomata, että rakentavat tien toiselle puolella Eliel Saarisen tielle voi mutta Vihdintien varteen ei (...) en usko edes, että on hyvää rakennusmaata — vieressä kasvaa suopursuja ja osmankäämiä (...). (Nainen kävelemässä, elokuu 2021, käy vähintään kerran päivässä.)

Kun kysyin huolien taustoista enemmän, osa mainitsi lukeneensa asiasta Riistavuoren puistossa olevista banderolleista ja tutustuneensa adressiin. Osa taas kertoi seuranneensa asiaa sivusta esimerkiksi Facebook-ryhmistä tai Helsingin Sanomista. Eräs Pikku-Huopalahdesta kävelylenkille tullut sanoi, että ”kaikki siellä tietää”. Tietoa Riistavuoren kaavoituksesta pidettiin monin paikoin yleisesti tiedettynä asiana.

Maantieteilijä Pia Bäcklund on pohtinut ihmisten kokemukselliseen tietoon liittyvien käsitysten taustoja. Hän on kirjoittanut muun muassa siitä, miten asukkaiden kokemukselliseen tietoon nivoutuu usein yhteisöllisiä tulkintoja. Esimerkeissään Bäcklund on tuonut esille aktiivijoukon kannanotot lähipuiston säilyttämisen puolesta tai julkisuudessa käydyt keskustelut asianlaidoista, jotka voivat heijastua ihmisten omiin näkemyksiin.¹⁶⁰

Koska Riistavuoressa ihmisten reaktioita kaavoituksesta ja muutoksesta ilmeni niin usein, luon katseen sen ymmärtämiseen, mikä muutoksessa nostaa ihmisten reaktioita esille ja tekee niistä niin voimakkaita. Tilley on mielestäni kuvaavasti sanonut, että ihmisen päivittäisessä arjessaan käyttämien paikkojen toistuvuus ja tuttuus ja vuorovaikutteisuus on ihmiselle tärkeä asia, sen luo antaa merkityksen ja kuulumisen tunteen. Se, että ihminen voi tutusta maisemastaan ikään kuin

¹⁵⁹ Backman 2015, 90.

¹⁶⁰ Bäcklund 2009, 44-45.

lukea ja tulkita maisemissa olevia signaaleja, vahvistaa ihmisen olemista ja juurtumista juuri siihen paikkaan. Tällaisenaan se luo pohjaa hyvin perustavaa laatua olevalle turvallisuuden tunteelle.¹⁶¹

Edward Relph on puhunut vastaavasti paikkojen perustavaa laatua olevasta merkityksestä ihmiselle olemisemme ja turvallisuutemme kiinnikkeinä. Ja jos paikka ymmärretään tästä lähtökohdasta käsin ihmisen elämässä olon oleellisena lähteenä, niin on myös helpompi ymmärtää miksi tärkeiden paikkojen kokeminen ja ylläpitäminen on niin tärkeää.¹⁶²

Kirsi Saarikangas puolestaan on puhunut esikaupunkialueiden niin sanotun kesyttämättömän tilan tärkeydestä mutta myös vähyydestä, mikä on omiaan korostamaan rakennetun asutuksen keskellä olevien metsien merkitystä ihmisille¹⁶³. Riistavuoren metsää voisi tarkistella näiden vastausten valossa yhtä lailla viheralueiden säilyttämisen näkökulmasta. Osa vastaajista myös piti tärkeimpänä sitä, että etenkin Riistavuoren kaltaisille puistoalueille ei ylipäänsä rakennettaisi mitään.

On ollut juttua, että tänne tulis asuntoja. On parempiakin paikkoja rakentaa ku puistot. Puistot on virkistys- ja ulkoilualueita. (Mies pyöräilemässä, syyskuu 2021.)

Kaupunkiluonto on ihmisille osallistumisen kohteena luonteeltaan erilainen kuin rakennettu ympäristö. Ihmisen vaikuttamisen mahdollisuudet ovat rajatut. Suuria puita ei saada takaisin hetkessä eikä suota tai kalliometsää voi tuoda takaisin, jos ekologisia edellytyksiä ei ole. Niinpä rakentaminen muuttaa aina lopullisesti ekosysteemiä ja luontokokemuksia. Luontoa voidaan kyllä tuottaa viherrakentamisellakin, mutta se, että tulevat sukupolvet voisivat nauttia samoista metsistä, säilyy vain, jos alueille ei rakenneta.¹⁶⁴

Olen Eveliina Asikaisen nautinnan ekologian soveltaen tahtonut alleviivata sitä, miten eri tavoin ihmiset Riistavuorella ovat paikassa läsnä, ottavat Riistavuoren kaupunkimetsää omakseen ja osallistuvat kaupunkiluonnon muotoutumiseen totunnaisen, omaehtoisen ja elämyksellisen toiminnan kautta. Asikainen on kuvannut asukkaiden toimintaa jokamiehen oikeuden kaltaisena toimintana, jossa lähiluontoa käytetään, jossa sille annetaan merkityksiä ja jossa ihmiset tekevät asioita arvostamansa luonnon puolesta.¹⁶⁵

Riistavuorella toimintojen kirjo on runsas. Aineistoni perusteella siihen lukeutuvat ainakin kävely, juoksu, pyöräily, maastopyöräily, polkulautailu, hiihtäminen, koiran ulkoiluttaminen, marjastus, sienestys, kiipeily, ulkoilu ja puuhailu lasten kanssa, koulutunnit, jooga, leikit, piknik tai eväiden

¹⁶¹ Tilley 1994, 26.

¹⁶² Relph 1976, 6.

¹⁶³ Saarikangas 2002, 41-42.

¹⁶⁴ Sipilä ym. 2009, 41.

¹⁶⁵ Asikainen 2014, 43-45. Ekologian käsite on biologi Ernst Haeckeliltä 1860-luvulta.

grillaaminen, puiston puolesta toimiminen. Näiden toimintojen toistuvuus on aineiston perusteella ilmeistä: totunnaisia ja usein toistuvia ovat esimerkiksi kävely, lenkkeily ja pyöräily, kun taas erittäin elämyksellisiä ovat esimerkiksi kiipeily, jooga ja marjastus. Asikainen on todennut, että näiden nautinnan ekologioiden kautta tulee ymmärrettäväksi se, että jos ihmiset eivät koe, että heillä enää olisi hyväksytyjä ja oikeudenmukaisia vaikuttamismahdollisuuksia omaan lähiympäristöönsä, voidaan uhka kokea niin suureksi, että muutosta vastustetaan ylipäänsä.¹⁶⁶ Kolmea kävelemässä ollutta ystävää haastatellessani yhdelle seurueesta ei tullut haastattelutilanteessa muuta kerrottavaa mieleen, kuin seuraava mielipide, vaikka en edes maininnut kaavoitusta tai rakentamista.

En halua, että rakennetaan kerrostaloja. (Mies kävelemässä, elokuu 2021, käy silloin tällöin.)

Vastauksissa esille nousseisiin muutoshuoliin liittyi ajoittain haastattelutilanteissa kokemani rooli-odotusten ristiriita, jonka oivalsin vasta jälkikäteen olevan todennäköinen tämäntapaisissa havainnoinnin ja haastattelun vuorovaikutukseen perustuvissa olosuhteissa. Niissä tutkijalle saatetaan antaa omassa yhteisössä erilaisia rooleja, joita hän ei odota, ja tutkijalta saatetaan odottaa myös toimintaa tutkimuskohteessa ilmenneiden asioiden puolesta¹⁶⁷.

Haastateltavat saattoivat ajoittain suhtautua minuun kanssaulkoilijana, haagalaisena, luontoasiantuntijana, Riistavuori-aktiivina, päättäjänä tai Helsingin kaupungin edustajana. Sain usein palautteita, kommentteja ja terveisiä etenkin Riistavuoren kaavoituksesta. Ihmisillä tuntui olevan suuri tarve uskoa, että voin välittää terveiset eteenpäin ja että ne tulevat kuulluiksi ja huomioituiksi. Keskustelumme saattoi alkaa tai päättyä erilaisiin toiveisiin, kuten ”kerro niille, että koiraa ei voi ulkoiluttaa asfaltilla”, ”älkää vaan rakentako mitään” tai ”menehän tämä tutkimus sitten tiedoksi kaupungin päättäjillekin”.

Pariin otteeseen kävi myös niin, että haastateltava oli itse asiantuntija, esimerkiksi metsätutkija tai arkkitehti, mikä muutti kommunikaation muotoa siihen suuntaan, että olin itse informaatiosta saamapuolella. Minulle kerrottiin ystävällisesti ja asiantuntevasti muun muassa kaavoituksesta, täydennysrakentamisesta, metsien merkityksestä. Tämä seikka korostaa sitä, että ’asukkaat’ eivät ole yksi, yhtenäinen massa, kuten joskus saatetaan ajatella. Asukkaiden kokemukset ja tietotausta vaihtelevat. Saadut tiedot tuleekin ottaa vastaan yksilöllisinä kokemuksina, mutta kokemusten sosio-kulttuurinen luonne ymmärtäen, niihin voi myös suhtautua niin sanottuna intersubjektiivisena tietona, joka antaa laajemmin perspektiiviä alueen kaupunkiluontoon liitettävistä arvoista ja

---

¹⁶⁶ Asikainen 2014, 22.

¹⁶⁷ Vilka 2006, 67-68.

odotuksista ¹⁶⁸. Intersubjektiiivisella tiedolla tarkoitetaan ihmisten henkilökohtaisissa näkemyksissä aina mukana olevaa yhteisöllistä taustaa. Siten ymmärrettynä ihmisen kokemuksellinen tieto pitää aina sisällään myös yhteisöllisiä tulkintoja. Näin ollen pienenkin joukon kannanotot lähipuiston säilyttämisen puolesta kertovat samalla siitä, millaisia kriteerejä hyvään ja laadukkaaseen asuinympäristöön voidaan yleisemmin liittää. ¹⁶⁹

On muistettava, että paikan luonne on aina muuttuva. Se muuttuu muotoaan mielissämme ja ympärillämme koko ajan. Ihminen jäsentää jatkuvasti omaa olemistaan maisemallisten elementtien mukaan. Jokainen päivittäin kulku maiseman poikki painaa mieliimme sille maisemalle, sillä hetkellä ominaiset jäljet, merkit tai polut, jotka ovat jääneet jonkun toisen painaumista tai jotka ovat kehittyneet juuri sellaisiksi aikain saatossa. Me ikään kuin tulkitsemme maisemaa tuttujen elementtien mukaan, vaikka nekin ovat jälkiä jo olleesta tai jo muuttuneesta tai tulevat vähitellen sellaisiksi. Siten tulee myös ymmärrettäväksi se, että paikat ovat ihmisen vuorovaikutuksessa, liikkumisemme kautta ja historian jatkumossa jo itsessään luonteeltaan aina muuttuvia. ¹⁷⁰

On kuitenkin tärkeää huomata aineiston valossa nimenomaan se, miten kaupunkisuunnittelun mukanaan tuoma muutos ja toisaalta taas luonnon ja ihmisen vuorovaikutuksessa tapahtuva luontainen muutos poikkeavat toisistaan. Oleellisinta Riistavuori-aineiston perusteella tuntuikin olevan se, että ihmiset voivat kyllä hyväksyä ja sopeutua luonnon muutokseen. Sen sijaan kaavoituksen kaltainen ylhäältä ja etäältä ohjattu rakentaminen ja sen myötä luonnon nopea muuttuminen ja katoaminen eivät ole sellaista muutosta, johon ihmisillä olisi lähtökohtaisesti ymmärrystä. Kokemusta korosti se, että Riistavuoren metsäisyys koettiin poikkeukselliseksi.

(...) on metsää ja sitä ei Helsingissä niin paljon ole. (Nainen kävelemässä, syyskuu 2021, käy satunnaisesti.)

Pauli Karjalainen on pohtinut niin sanotun piiloutuneen paikan saamia uusia merkityksiä. Ihmisellä voi olla mielessään odotettava paikka, sellainen, johon kohdistuu erilaisia tulevaisuuden odotuksia ¹⁷¹. Aineistossani tällainen tulevaisuutta enteilevä suhtautuminen tuli paikoitellen esiin siinä, miten vastaaja haki mielessään sopeutumisen mahdollisuuksia rakennuksen mukanaan tuomiin muutoksiin. Yksi vastaajista sanoi hakeutuvansa ”varmaan sitten Keskuspuistoon” ja toinen sanoi vain menevänsä ”ehkä sitten jonnekin muualle”. Vastaukset eivät vaikuttaneet ponnekkailta. Ne vaikuttivat välttämättömiltä ajatuksen aihioilta mahdollisen muutoksen edessä.

¹⁶⁸ Sipilä ym. 2009, 38.

¹⁶⁹ Bäcklund 2009, 44-45.

¹⁷⁰ Tilley 1994, 27.

¹⁷¹ Karjalainen 2006, 85.

Olen jonkin verran seurannut ja tunnistan, että ovat lanaamassa tätä talojen tieltä. En tiedä miten paljon tästä on häviämässä. Toivoisin, että jäisi väylä syvemmälle metsään mut se ei kai onnistu. Täällä voi talvisin kuitenkin hiihtääkin ja muuta. (Nainen kävelemässä, elokuu 2021, käy noin kolme kertaa viikossa.)

On mahdollista, että ajan kuluessa ihminen tottuu muutoksiin, ja tämän muotoutumisprosessin tuloksena paikasta tulee meille jälleen piiloutuva. Tällöin esimerkiksi Riistavuoren metsän vanhat puut, kivet, kalliot ja tutut reitit voisivat tulla ihmisten mieliin muistuvana paikkana. Myös muuttaminen ja ylipäänsä ihmisten lisääntynyt liikkuvuus tuo mukanaan sen, että ihmiset elävät monissa sijaintipaikoissa, ja ehkä etsivät muualta sitä, mitä pitävät hyvänä paikkana.¹⁷²

Muutoskeskustelu ei ole uutta. Keskustelu kaavoituksen ja rakentamisen vaikutuksista on kuitenkin nostanut paikoitellen tuntemattomaksi jääneen Riistavuoren vahvemmin esille julkisessa keskustelussa. Helsingin kaupungin kansallisen kaupunkipuiston selvitystyöhön liittyvässä asukaskyselyssä vuonna 2017 Riistavuori ilmiannettiin eräässä vastauksessa tuntemattomaksi helmeksi, jota kuvailtiin näin: ”Riistavuoren puisto on keskuspuiston varjoon jäänyt tuntematon helmi. Rauhallinen hengähdyspaikka, lenkkireitti ja metsämaisema keskellä kaupunkia”¹⁷³. Tämän aineiston perusteella Riistavuoressa liikkuvat tuntevat paikan hyvin ja kokevat sen omakseen, mutta samaan aikaan he kokevat, että esimerkiksi metsän kohtalosta päättävät tahot eivät puolestaan Riistavuoren merkitystä tiedä tai havaitse. Muutokset ovatkin nostaneet erittäin voimakkaasti ihmisille esille Riistavuoren merkityksen omana tärkeänä lähimetsänä, jota tahdotaan säilyttää tai suojella.

---

¹⁷² Karjalainen 2006, 84-85.

¹⁷³ Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitys 2020, 54.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Olen pyrkinyt kuvailemaan Haagan Riistavuoren puistossa liikkuvien ihmisten alueeseen liittämiä kokemuksia sellaisina kuin ne ovat minulle tämän tutkimusprosessini aikana heidän kuvauksissaan ja havainnoissani ilmenneet. Tällä olen halunnut tuoda esille sellaisia piirteitä, jotka kertovat parhaiten haastatteluaineistoni pohjalta Riistavuoren merkityksellisyydestä sitä käyttäville ihmisille. Tiivistän seuraavaksi sellaisia paikkaan liitettyjä yhteneväisiä erityispiirteitä ja erityisiä merkityksiä, jotka ovat nousseet esille aineistostani. Tällä yhteenvedolla pyrin kuvaamaan Riistavuoren puistoa sellaisena yksilöllisesti mutta myös yhteisöllisesti koettuna paikkana, kuin se aineistoni valossa sitä käyttäville ihmisille todellisuudessa on. Nostan myös esille huomioita, joita aineiston kautta nousseisiin näkökulmiin on mielestäni tärkeää nivota, jotta Riistavuoreen liitettyjen paikkakokemusten merkitykset kehittyvän kaupungin kontekstissa tulisivat esille.

Aineistoni perusteella Riistavuori on monelle ennen kaikkea tuttu ja tärkeä lähimetsä, jonne on helppoa tulla ja jossa on helppo olla. Ihmisille on tärkeää tunne siitä, että keskellä kaupunkia ja lähellä kotia on tuttu metsikkö, jossa voi liikkua ja harrastaa omaehtoisesti, milloin vain. Riistavuoreessa etenkin kävellään, lenkkeillään, pyöräillään, hiihdetään, ulkoillaan, leikitään ja ulkoilutetaan koiraa. Toiminta ja liikkuminen on pääsääntöisesti luonteeltaan toistuvaa, mikä vahvistaa kokemusta Riistavuoresta tärkeänä paikkana. Kun kaupunkirakennetta tiivistetään, olisi oleellista huolehtia siitä, että asukkaille tärkeät lähivirkistysalueet säilyvät, ja asukkaille merkittävää on tutkimuksen valossa juuri oman arjen luontoympäristön hyvä saavutettavuus ¹⁷⁴.

Riistavuori on tärkeä vihreänä läpikulkupaikkana, joka yhdistää vihervyöhykkeet ja kaupunginosat. Sen kautta on helppo kulkea lyhyillä matkoilla päivittäisille asioille tai pitkillä matkoilla kaupungista tai kaupunginosasta toiseen. Tämä tutkimustulos korostaa sitä merkitystä, mikä Riistavuorella on osana Helsingin läntisen vihersormen pitkää jatkumoa ¹⁷⁵. Sen voi kokea liikkumisen kautta ilmenevänä välipaikkana, joka perustuu nimenomaan tarpeeseen edetä vauhdikkaasti ja määrätietoisesti luontoympäristöjen toisiinsa kytkeytynyttä ketjua pitkin, jossa siirtymät paikkojen läpi voivat olla esteettisesti ja kokemuksellisesti nautinnollisia ¹⁷⁶.

Riistavuori on sitä käyttäville ihmisille paikkana erityinen niin esteettisesti kuin elämyksiltään. Se muistuttaa erämaata ja vaikuttaa ikaikaiselta. Riistavuoren luonto on rikasta. Alueella voi nähdä erilaista puustoa, laajoja kallioita, vanhaa rämeikköä ja monipuolista kasvillisuutta. Siellä voi

¹⁷⁴ Niemelä ym. 2009, 10-11.

¹⁷⁵ Hautamäki 2016, 2.

¹⁷⁶ Naukkarinen 2006, 74.

poimia marjoja ja sieniä ja havaita eläimiä. Metsässä on jalkojen alle luontevia maastopolkuja ja korkeuseroja. Paikassa on hyvä retkeillä, kiipeillä, joogata tai viettää koulutuntia. Riistavuori koetaan voimavaraksi, joka edistää hyvinvointia. Metsässä on rauhallista kulkea ympäri vuoden, sillä se suojaa kuumalta ja se suodattaa melua. Vaikka valaistuksessa on paikoitellen puutteita, tai talvikunnossapito ei ulotu joka puolelle ja valtaväylien äänet kantautuvat ajoitellen metsään, niin epämieluisia asioita mainittiin hyvin harvoin, jos lainkaan. Tällaista Riistavuoren kaltaista, moniaistisesti koettavaa, rikasta kaupunkimetsää ei ihmisten kokemuksen mukaan Helsingissä paljon ole asutusten välittömässä läheisyydessä.

Riistavuori on ihmisille myös uhattu ja muuttuva paikka. Riistavuoren metsään kohdistuva suunnittelun mukanaan tuoma muutos pelottaa. Ihmisillä on huolta, että päättäjät eivät tiedä, mitä Riistavuori heille merkitsee. Riistavuoren metsä koetaan erityiseksi ja korvaamattomaksi alueeksi, joka pitäisi siellä liikkuvien mielestä säilyttää. Luontaisiin muutoksiin voidaan myös joiltain osin sopeutua, mutta rajuihin muutoksiin ei. Vastauksissa korostuu huoli Riistavuoren luonnonolosuhteiltaan erityiseksi koetusta erämaata muistuttavasta ympäristöstä, jota ei saa takaisin, jos se rakennetaan. Riistavuori pitäisi ymmärtää ihmisen olemiselle ja turvallisuudelle aivan perustavaa laatua olevana paikkana ¹⁷⁷, jonka kautta vasta on mahdollista ymmärtää, miksi huoli sen häviämisestä on niin voimakas. Tutkimusten mukaan asukkaat kokevat usein luontoalueen luonteen ja virkistysmahdollisuuksien muuttuvan olennaisesti alueiden pirstoutuessa ja pienentyessä, vaikka tutkimustulokset kertovat, että luonnon monimuotoisuuden turvaaminen nimenomaan korreloi asukkaiden laadukkaaksi ja hyväksi kokeman elinympäristön kanssa ¹⁷⁸.

Olen tutkimusprosessini ja aineistoni johdattelemana päätenyt pohtimaan, miten vastauksissa ja havainnoissa ilmenee nimenomaan kaupunkiluonnon, tai kaupunkimetsän, erityisyys elettyinä ja koettuna paikkana. Tutkimustulokset osoittavat, miten moninaisesti kokemukset Riistavuoresta ovat rakentuneet. Liikkuminen, tekeminen ja toimiminen on vastausten perusteella suuressa roolissa siinä, miten kaupunkiluontoa otetaan haltuun. Fyysinen liikkuminen on usein rytmiltään nopeatempoista ja luonteeltaan erittäin toistuvaa. Tämä kokemusten toistuvuus vahvistaa ihmisten tunnetta Riistavuoresta tärkeänä ja merkittävänä lähimetsänä.

Riistavuori näyttäytyy aineiston ja havaintojeni kautta tarkasteltuna ennen kaikkea monelle omana ja emotionaalisesti hyvin tärkeäksi koettuna lähimetsänä. Metsänä, jossa sen erämaata muistuttava ominaisuus on ihmisten elämässä arjessa jotain aivan erityistä. Tämän takia Riistavuoren puistosta

---

¹⁷⁷ Relph 1976, 6.

¹⁷⁸ Niemelä ym. 2009, 11.

tulisikin mielestäni käyttää nimeä Riistavuoren metsä. Riistavuoren puisto viittaa enemmän rakennettuun kaupunkipuistoon, kun taas Riistavuoren ominaispiirteet ovat aineiston perusteella nimenomaan sen ikiaikaiseksi, metsäiseksi ja luonnonolosuhteiltaan erityiseksi koetussa luonnonympäristössä.

Aineistosta voi nostaa esille tiettyjä viitteitä siitä, että ihminen kokee asutuksen kyljessä sijaitsevaa kaupunkiluontoa eri tavoin kuin esimerkiksi kaupungin asualueen ulkopuolella olevaa laajaa luontoaluetta. Esimerkiksi luonnon hiljaisuus voi olla piirre, jota emme edes aisteillamme aktiivisesti hae, vaan hyväksymme ikään kuin kaupunkiluonnon puitteet sellaisena kuin ne meille kaupunkikontekstissa ovat todellisia, ja keskitämme kuuloaistimme sijaan korvamme esimerkiksi musiikin tai ohjelmien kuunteluun.

Toisaalta aineisto myös osoittaa, mikä on Riistavuoren kaltaisen pienen metsäisen luontoalueen merkitys kaupunginosia ja kaupunkia yhdistävänä viherlenkinä. Se, että ihmiset liikkuvat entistä useammin, tarkoittaa yhä enemmän painetta kaupunkien viheralueille. Silloin se, että luontoalueiden ja vihersormien kautta pääsee kulkemaan eri alueiden välillä, nousee mielestäni entistäkin tärkeämmäksi. Tämä toisiinsa kytkeytyneiden ja liikkumisen mahdollistavien kaupunkiluontoalueiden merkitys tukee myös tämän työn tutkimustuloksia siinä mielessä, että ihmiset nimenomaan aktiivisesti valitsevat läpikulkumatkoilleen mieluummin ympäristöltään moninaisen viheralueen kuin nopean, suoran, rauhallisen ja päällystetyn kevyen liikenteen väylän.

Tutkimusprosessini on myös nostanut erittäin voimakkaasti esille sen, miten tärkeää ihmisille on kuulluksi tuleminen tarve, etenkin, kun omana pidetty lähimetsä koetaan uhatuksi. Riistavuoreen liittynyt suunnittelun mukanaan tuoma muutospainne nousi vastauksissa korostuneesti esille. Hyvän kaupunkiluonnon ominaisuudeksi koettiin Riistavuoren metsän alkuperäistä luontoa muistuttava luonnonläheisyys, jonka toteutumista pidettiin rakentamisen myötä mahdottomana. Vaikka en ole työssäni tahtonut painottaa asukkaiden kokemustietoon pohjautuvien käsitysten huomioimista kaupunkisuunnittelussa yksityiskohtaisesti, niin en voi aineistoni valossa olla huomioimatta miten tärkeäksi se koetaan.

Nostankin lopuksi esille Ilona Honkasen näkemykseen pohjautuen sen, mikä on merkittäväksi koetun kaupunkiluonnon merkitys ihan vain itsessään¹⁷⁹. Jos ajatellaan, että suunnittelijat omaavat valtaa suhteessa kaupunkiympäristöön ja ihmisillä taas on elettyä omakohtaista kokemustietoa omasta elinympäristöstään, niin silloin se, että Riistavuoren kaltainen kaupunkimetsä koetaan

---

¹⁷⁹ Hankonen 2016, 161-162.

korvaamattomaksi paikaksi, tulisi tulla kuulluksi ja huomioiduksi ihan vain sellaisenaan. Ilman, että kokemukseen liittyisi ikään kuin todistustaakka kaikesta siitä, mitä kaupunkiluonto voi tuottaa tai mahdollistaa.

Tämän tutkimuksen on käynnistänyt omassa arjessani kokemani elävän elämän ihmettely, jota todistin omin silmin koronapandemian aikana Helsingin luontoalueilla paljon liikkuessani. Olen pohtinut tiivistyvän kotikaupunkini muuttuvassa ympäristössä ihmisen kokemusta kaupunkiluonnosta, ja olen tutkimustyöni kautta päätenyt hakemaan teoreettista ymmärrystä tälle ajankohtaiselle ilmiölle.

Tutkimusaineistoni on syntynyt jalkautumalla sinne, mitä ilmiö koskee, ja olemalla neljän kuukauden ajan avoimessa vuorovaikutuksessa sattumanvaraisesti kohtaamieni ihmisten kanssa. Tällainen elämismailman keskeisyys on Lauri Rauhalan ajattelun mukaan tutkijalle välttämättömyys. Emme voi asemoida itseämme tutkimamme ihmiselämän ulkopuolelle, koska olemme väistämättä osa sitä.¹⁸⁰ Fenomenologiseen lähestymistapaan lukeutuva elämismailman ymmärrys ja jakaminen on vaativa tavoite, johon olen pystynyt siten kuin se ensimmäistä akateemista tutkimustyötään tekeväälle on työn reunaehdoin mahdollista.

Perehtyessäni kokemuksen tutkimukseen Rauhalan ja Perttulan ajatusten pohjalta, miellyin tapaan, jolla ihmisten elämismailmaa voisi lähestyä kunnioittaen, tutkijan omaa erillisyyttä tai erityisyyttä korostamatta. Olen tutkimusprosessia arvioidessani yrittänyt olla paitsi kriittinen mutta myös ymmärtäväinen sen mahdollisia puutteita kohtaan. Ehkä tällainen myötätuntoinen arviointi on lopulta myös todellista kasvamista humanistisen maailmankatsomuksen ytimeen. Rauhala ja Perttula ovat kuitenkin aikanaan tahoillaan molemmat tunnistaneeet, että fenomenologiassa ei tule koskaan valmista, ja että tällaiseen ymmärtävään ihmiskäsitykseen kuuluu osaltaan keskeneräisyyden hyväksyminen¹⁸¹. Tärkeintä, mitä voimme tehdä, on olla avoimia toistemme ajatuksille ja kokemuksille. Tällaisen ajatuksen voi kriittisesti ajatella olevan jopa liiankin ideaalista, mutta olen työssäni tahtonut pitäytyä nimenomaan ihmisen kokemusta kunnioittavassa lähestymistavassa.

Työni keskeisin kokemus minulle itselleni oli rohkeus ja tahtotila olla haastattelijana paikan päällä aidosti läsnä ihmisille. Se on kokemus, jonka soisin kenelle vain ihmisen kokemuksesta ja ajatuksista kiinnostuneelle. Ehkä se kohottaisi ymmärrystä siitä, että Riistavuoren kaltaiset lähimetsät ovat sellaisenaan ihmisille merkityksellisiä paikkoja, ja miksi juuri se kokemus tulisi

---

¹⁸⁰ Tökkäri 2015, 31-32.

¹⁸¹ Perttula 1995, 108-109.

ottaa huomioon kaupunkia kehitettäessä. Silloin varmasti myös siitä, että kaupunkimetsät Helsingin yleiskaavan vuoteen 2050 saakka tähtäävän vision¹⁸² mukaisesti tulevaisuudessa ovat kaupungin kestävä vahvuus, tulee aidosti totta.

---

¹⁸² Helsingin yleiskaava. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava 2013, 50.

Lähdeluettelo

Kaikki Internet-osoitteet on tarkistettu 4.12.2021.

Tutkimusaineisto

Riistavuoren puiston käyttäjien haastattelut ja havainnointi Riistavuoren käytöstä. (2021) Anonyymi haastattelu.

Kartat ja kuvat

Helsingin arvometsät kartalla. Helsingin arvometsät -esitys. Suomen luonnonsuojeluliitto. 17.6.2014. <<https://helsinginmetsat.wordpress.com/helsingin-arvometsat/>>

Ilmakuva Riistavuoren suuntaan 1970. Kuva: Pitäjänmäentie, viistoilmakuva pienlentokoneesta Huopalahdentien ja Vihdintien väliltä pohjoiseen Riistavuoren puiston suuntaan, 12.10.1970. Rista Simo SER / Helsingin kaupunginmuseo.

Kartta Riistavuoren puistosta Helsingin Haagassa 2021. Helsingin karttapalvelu. <<https://kartta.hel.fi>>

Kestävät kaupungit ja yhteisöt. Kestävän kehityksen tavoitteet. Agenda 2030. Suomen YK-liitto. <<https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestavan-kehityksen-tavoitteet>>

Näkymäkuva kaava-alueelta Riistavuoren suuntaan. Kuva: Asemakaavan muutos, näkymäkuvia kaava-alueelta, Länsi-Haaga. Helsingin karttapalvelu / Voima Graphics Oy (2019). <<https://kartta.hel.fi>>

Riistavuori Helsingin kartalla 1952. Kuva: Helsingin matkailijakartta vuodelta 1952. Julkaissut Helsingin kaupungin kiinteistötoimisto. Helsingin karttapalvelu. <<https://kartta.hel.fi/>>

Riistavuori Helsingin kartalla 1962. Kuva: Helsingin karttapalvelu 2021. <<https://kartta.hel.fi>>

Vihdintien kaupunkibulevardin kaavoitussuunnitelma. Kuva: Vihdintien ja Huopalahdentien bulevardikaupunki, kaavarungon havainnekuva, korttelit ja virkistysalueet 4.6.2019. Helsingin kaupunkiympäristö. <<https://dev.hel.fi/paatokset/media/att/c5/c507c7c4a9b9cc9ae9b9a76cef4a25643e4930a4.pdf>>

Kirjallisuus

Asikainen, Eveliina (2014). Luontopolitiikkaa lähiöissä. Lähiluonnon muotoutuminen Tampereen Hervannassa ja Vuoreksessa. Tampere: Tampereen yliopisto. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9623-3>>

Asikainen, Eveliina (2011). Aukkaat lähiöluonnon osallisina. Alue ja Ympäristö 40:1, 29-41. <https://www.ays.fi/alue-ja-ymparisto-lehti/arkisto/pdf/aluejayymp_2011_1_s29-41.pdf>

Asikainen, Eveliina & Jokinen, Ari (2008). Kaupunkiluonnon hallinnan utopia. Alue ja Ympäristö 37:2, 49-62. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64353>>

Ainiala, Terhi, Kivilaakso, Aura, Olsson, Pia, Savolainen, Panu & Vahtikari, Tanja (2021). Kadun kulmassa – reittejä humanistiseen kaupunkitutkimukseen. Teoksessa Humanistinen kaupunkitutkimus. Vahtikari, Ainiala, Kivilaakso, Olsson & Savolainen (toim.). Tampere: Vastapaino.

Aspiala, Aino, Haapakoski, Toni, Immonen, Tauno, Saaristo-Wahlberg, Arja ja Tegel, Satu (toim.) (2007). Haagan aluesuunnitelma 2006–2016. Helsingin kaupungin rakennusviraston julkaisuja 2007:1 / Katu- ja puisto-osasto. Helsinki: Yliopistopaino. <www.hel.fi/static/hkr/julkaisut/haagansuunnitelma1.pdf>

- Backman, Jussi (2015). Teoksessa Kokemuksen tutkimus V. Lauri Rauhala 100 vuotta. Virpi Tökkäri (toim.). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Bäcklund, Pia (2009). Kokemuksellisen tiedon hyödyntämisen haasteet. Teoksessa Kaupunkiluontoa kaikille – ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Faehnle, Maija, Bäcklund, Pia ja Laine, Markus (toim.). Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 6/2009. Helsinki: Helsingin tietokeskus.
- Ekberg, Jansson-Koponen, Johansson, Mattila, Palmujoki, Salo, Saloranta & Tanner (2013). Haagan kotikaupunkipolut. <https://kaupunginosat.fi/etelahaaga/wp-content/uploads/sites/35/2013/06/tiedostot_haagan_kotikaupunkipolut_vihko.pdf>
- Geng, Dehui, Innes, John, Wu, Wanli & Wang, Guangyy (2020). Impacts of COVID-19 Pandemic on Urban Park Visitation: A Global Analysis. <<https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s11676-020-01249-w.pdf>>
- Granlund, Åke, Itkonen, Terho, Oja, Aulis, Pesonen, Leo A., Terho, Olavi ja Valpas, Olavi (1969). Helsingin kadunnimet. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. <https://www.hel.fi/static/tieke/digitoidut_asiakirjat/helsingin_kadunnimien_historia/pdf/Helsingin_kadunnimet_1.pdf>
- Hamberg, Leena, Tarvainen, Oili ja Malmivaara-Lämsä, Minna (2010). Kaupungistuminen vaikuttaa metsäkasvillisuuteen ja maaperään. Metsätieteen aikakauskirja 3/2010. Suomen Metsätieteellinen Seura. <www.metsatieteenaikakauskirja.fi/pdf/article5908.pdf>
- Hankonen, Ilona (2016). Paikka, aika ja kulttuuri metsien käytön sosiaalisen kestävyuden ytimessä. Teoksessa Metsä tekee hyvää! Vuosilusto 11. Kaljunen, Anne (toim.). <issuu.com/vuosilusto/docs/vuosilusto11>
- Hankonen, Ilona & Kirveslahti Maria (2021). Vesikansa: Kokemäenjoki porilaisten elettyinä arkiympäristönä. Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja 58. Turku: Turun yliopisto. <www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/151110/Vesikansa%2015.1.2021.pdf>
- Hautamäki, Ranja (2016). Helsingin vihreät valtimot. Teoksessa Unelma paremmasta maailmasta: Moderni puutarha ja maisema Suomessa 1900–1970 (s. 182–191). Sinkkilä, J., Donner J. & Mannerla-Magnusson, M. (toim.). Aalto-yliopiston julkaisusarja Taide + Muotoilu + Arkkitehtuuri. Vuosikerta 2016:5. Aalto Arts Books.
- Heikinheimo, Vuokko (2020). User-Generated Geographic Information for Understanding Human Activities in Nature. Helsingin yliopisto. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-6581-7>>
- Helsingin arvometsät -esitys. Suomen luonnonsuojeluliitto. 17.6.2014. <<https://helsinginmetsat.wordpress.com/helsingin-arvometsat/>>
- Helsingin kansallisen kaupunkipuiston esiselvitys. Vuorovaikutuspilotti. Liiteraportti 1. Kaupunkiympäristön aineistoja 2020:5. Helsingin kaupunki. <<https://www.hel.fi/static/liitteet/kaupunkiymparisto/julkaisut/aineistot/aineistoja-05-20.pdf>>
- Helsingin viher- ja virkistysalueet ja kaupunkiluonto (2013). Helsingin yleiskaavan vision liite. Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2013:23.
- Helsingin yleiskaava (2013). Visio 2050. Kaupunkikaava – Helsingin uusi yleiskaava. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2013:23. <www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/yos_2013-23.pdf>
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko ja Sajavaara, Paula (1997). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Ingold, Tim (2000). The Perception of the Environment: Essays on Livelihood, Dwelling and Skill. London and New York: Routledge.
- Karjalainen, Pauli (1997). Aika, paikka ja muistin maantiede. Teoksessa Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.). Tampere: Vastapaino.

- Karjalainen, Pauli (2006). Topobiografinen paikan tulkinta. Teoksessa Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. Knuuttila, Seppo, Laaksonen, Pekka ja Piela, Ulla (toim.). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kirjakka, Marjut (1982). Kaupunkirakentaminen Suomessa vuoteen 1875. Asemakaavoituksen sekä rakentamista ohjanneiden määräysten sekä päätösten vaikutus kaupunkirakenteeseen. Yhdyskuntasuunnittelun jatkokoulutuskeskuksen julkaisu B44. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Laakkonen, Simo, Louekari, Sami & Lahtinen, Anu. Kunnallispuistojen ympäristöhistoriaa: Suomen kunnat sosiaalisen luonnonsuojelun edelläkävijöinä. Historiallinen Aikakauskirja, vuosikerta 117, Nro 4: 401–417. <https://www.historiallinenaikakauskirja.fi/wp-content/uploads/2020/05/HAik_4_2019_Laakkonen-Louekari-Lahtinen.pdf>
- Latomaa, Timo (2005). Ymmärtävä psykologia: Psykologia rekonstruktiivisena tieteenä. Teoksessa Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen. Perttula, Juha ja Latomaa, Timo (toim.). Tartu: Dialogia.
- Latomaa, Timo (2015). Teoksessa Kokemuksen tutkimus V. Lauri Rauhala 100 vuotta. Virpi Tökkäri (toim.). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Lindh, Tommi (toim.) (1996). Helsingin rakennuskulttuuri-inventointi – 29. Haaga. Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 1/96. Helsinki: Helsingin kaupunginmuseo. <http://www.helsinginkaupunginmuseo.fi/wp-content/uploads/2019/11/Haaga-Helsingin-kaupunginmuseon-tutkimuksia-ja-raportteja-1_1996.pdf>
- Lindh, Tommi (1998). Haagan rakennukset ja arvotus. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 1998:4. <https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/digitoidut/julk_1998-4.pdf>
- Merleau-Ponty, Maurice (1962). Maurice Merleau-Pontyn julkaisematon kirjoitus – Filosofin katsaus tuotantoonsa. Teoksessa Filosofisia kirjoituksia. Luoto, Miika ja Roinila, Tarja (toim. ja suom.) (2012). Helsinki: Nemo.
- Mumford, Lewis (1949) (suom. Huttunen, Lassi). Kaupunkikulttuuri. Porvoo: WSOY.
- Naukkarinen, Ossi (2006). Paikallisuus, liikkuvuus ja esteettiset arvot. Teoksessa Paikka: Eletty, kuviteltu, kerrottu. Knuuttila, Seppo, Laaksonen, Pekka ja Piela, Ulla (toim.). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Niemelä, Jari, Tyrväinen, Liisa & Schulman, Harry (2009). Ekologisella ja kokemuksellisella tiedolla laatua kaupunkiympäristöön. Teoksessa Kaupunkiluontoa kaikille - ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa. Faehnle, Maija, Bäcklund, Pia & Laine, Markus (toim.). Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 2009:6. Helsinki: Tietokeskus.
- Nyman, Kaj (2010). Metsäkaupunki – suomalaisen kaupungin malli. Teoksessa Metsä kaupungissa. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisu C55. Knuuti Liisa (toim.) Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Perttula, Juha (1995). Kokemus psykologisenä tutkimuskohteena. Johdatus fenomenologiseen psykologiaan. Tampere: Suomen fenomenologinen instituutti.
- Rajanti, Taina (1999). Kaupunki on ihmisen koti – elämän kaupunkimuodon tarkastelua. Paradigma-sarja. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Relph, Edward (1976). Place and Placelessness. London: Pion Limited.
- Saarikangas, Kirsi (2002). Merkityksellinen tila: lähiöasuminen arkkitehtuurin, asukkaiden, menneen ja nykyisen kohtaamisena. Teoksessa Eletty ja muistettu tila. Syrjämaa, Taina & Tunturi, Janne (toim.). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.
- Silfverberg, Outi (2010). Kaikkien oma tila. Kaupunkiluonnon merkityksiä itähelsinkiläisten asukkaiden näkökulmasta. Pro gradu –tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/17596>>

- Sipilä, Maija, Bäcklund, Pia & Tyrväinen, Liisa (2009). Vaikuttamisen rajoilla: Onko koetulla luonnolla sijaa kaupungin suunnittelussa ja päätöksenteossa? *Alue ja Ympäristö* 38:1, 39-50. <<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64365>>
- Stark, Ella (2020). Viheralueisiin liittyvät kokemukset ja merkitykset Espoon kaupunkikeskuksissa asukasnäkökulmasta. Maisterintutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto. <<http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202012155005>>
- Sundman, Mikael (2015). Munkkiniemen ja Haagan asemakaava 1915. *Yhdyskuntasuunnittelun seura ry:n julkaisuja* 2015:3 vol 53. <<http://www.yss.fi/journal/munkkiniemen-ja-haagan-asebakaava-1915/>>
- Tilley, Christopher (1994). *A Phenomenology of Landscape: Places, Paths and Monuments*. Oxford: Berg.
- Tuan, Yi-Fu 1974. *Topophilia. A Study of Environmental Perception, Attitudes and Values*. New York: Columbia University Press.
- Tyrväinen, Liisa ja Korpela, Kalevi (2009). Luonnosta terveyttä onnistuneella kaupunkisuunnittelulla. Teoksessa *Kaupunkiluontoa kaikille – ekologinen ja kokemuksellinen tieto kaupungin suunnittelussa*. Faehnle, Maija, Bäcklund, Pia ja Laine, Markus (toim.). Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 6/2009. Helsinki: Helsingin tietokeskus.
- Tyrväinen, Liisa, Silvennoinen, Harri, Korpela, Kalevi ja Ylen, Matti (2007). Luonnon merkitys kaupunkilaisille ja vaikutus psyykkiseen hyvinvointiin. Teoksessa *Luontomatkailu, metsät ja hyvinvointi. Metlan työraportteja 52: 57–77*. Tyrväinen, Liisa ja Tuulentie, Seija (toim.). Helsinki: Metsäntutkimuslaitos. <www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2007/mwp052.htm>
- Tökkäri, Virpi (2015). Lauri Rauhalan merkityksestä Juha Perttulan fenomenologiselle ajattelulle ja kokemuksen tutkimukselle. Teoksessa *Kokemuksen tutkimus V. Lauri Rauhala 100 vuotta*. Tökkäri, Virpi (toim.). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Vilka, Hanna (2006.) *Tutki ja havainnoi*. Helsinki: Tammi.
- Vilkuna, Johanna (1997). Kaupungin eletyt ja institutionaaliset luonnot. Teoksessa *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.). Tampere: Vastapaino.
- Virtanen, Anne (2000). Kaupungin suunniteltu ja eletty ekologisuus. Teoksessa *Vihertyvä kaupunkiseutu – suunnittelun ja hallinnan ekomoderni käänne*. Kortelainen, Jarmo (toim.). Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.